

Sárospataki
Ifjúsági Közlöny

.....

Főszerkesztő: Újszászy Kálmán
Társzerkesztők: Béký Zoltán, Horkay László, Harsányi István
Felelős szerkesztő: Benke Kálmán

.....

TARTALOM:

A várudivaron voltunk. — *Bartalos István*: Jézus. — (Költemény.) — *Öreg diák*: Elment a diák. — *Sassy Csaba—Bathó János*: Fehér haju, fehér arcu öreg asszony . . . (Dal.) — *Borsovai Lengyel Gyula*: Diákok. — *Mauks László*: Szózat Hadúrhoz! . . . (Költemény) — *Györy Kálmán*: A sárai pákászok. — *Zsiros József*: Tengeren. (Költemény.) — *Novák Sándor*: Emlékbeszéd Léway József születésének százéves fordulóján. — *Szigethy Ferenc*: Beszélgetés. (Költemény.) — *Gulyás József*: Csokonai és diákjai. — *Képes Géza*: Az öregkor nyugalmának elvesztése. (Műfordítás) — *K. J.*: Berey Barnabás. (Nekrológ.) — *Györék József*: Anch'io! (Költemény.) — A MEKDESz kiküldöttei . . . — *Zsiros József*: Kerestek. (Költemény.) — *Pálóczy Horváth György*: Az emberen kívüli ember. — *Hazay László—Császár József*: Aranyhaju édesanyám . . . (Dal.) — A pataki cserkészisztizti gyűlés. — *Mauks László*: Hozzá! . . . (Költemény.) — Hangulatkép a berlini Studentenküche-ből. — *Senex*: Piros tintával . . . — Irodalom és kritika: Kemény György, Kájel Endre, Balázs Gyöző, Dr. Hegyaljai Kiss Géza műveinek, valamint a Közlöny és Uj élet című ifjúsági lapok ismertetése. — *Senex*: Diákadomák. — Hírek. — Szerk. üzenetek. — Hirdetések.

Kollégiumi Levél
Sárospatak

.....
Megjelenik július és augusztus kivételével havonta egyszer.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Sárospatak. — Kollégium.

Előfizetés:
Félévre . . . . . 20.000 K.
Egy példány 4.000 K.

XLI. évfolyam.

Március—április hó.

1926.

---

40 év óta áll fenn
id. Szepessy István
sütődéje.

Sárospatak legrégebb, legked-
veltebb péküzlete.

Minden nap friss
péksütemények,
fehér és barna kenyerek.

Stendig S.

órás és ékszerész sárospataki üzlete,
a legmegbízhatóbb bevásárlási forrás
— Zseb és ébresztő órák, arany,
ezüst és mindennemű ékszerek a leg-
nagyobb választékban kaphatók. Villany-
izzólámpa minden számban Tungsram
gyártmány, 16 000 K darabja. Poschal
körte kapható. Kerékpár és kerékpár al-
katrészek. Zseblámpák és friss elemek.

Mielőtt férfi, fiu- és gyermekruha
szükségletét beszerezni óhajtaná,
saját érdekében, keresse fel a
Városház alatt lévő 28 éve fennálló

üzletemet

ahol szép és dus választékban jó
minőségű és izléses szabású ru-
hákat, legszolidabb árban szerez-
heti be. Tisztelettel:

Weinberger Sámuel.

Kitüntetve Budapesten 1920-ban.

Koncz Ferenc

angol és francia cipész

S á r o s p a t a k,

Kossuth Lajos-ucca 29 ik szám.
(Ref. templomközzel szemben.)

Megrendelésre készít elsőrendű
férfi és női cipőket, csizmákat,
varrott és szegezett talppal a leg-
egyszerűbbtől a legfinomabb ki-
vitelig, melyekből állandó raktára
is van. csakis elsőrendű anyagból,
szolid árak mellett. Javítások gyor-
san és gondosan eszközöltetnek.

Ifj. Szepessy István

CUKRÁSZDÁJA

SÁROSPATAK,
(a ref. főiskola mellett).

Vállal: lakodalmi-, alkalmi
torta és egyéb cukrász-
süteményeket.

Vidéki rendelések posta út-
ján rendelve is a legpon-
tosabban eszközöltetnek.

Vidékiek találkozóhelye!

Sárospataki
Ifjúsági Közlöny

XLI. évfolyam.

március—április hó.

1926

Főszerkesztő :	Társzerkesztők :	Felelős szerkesztő :
Újszászy Kálmán	Békay Zoltán, Horkay László, Harsányi István	Benke Kálmán

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.

A várudvaron voltunk,

Patakon az Ő várának udvarán, ahol olyan gazdagok a kövek, a bástyák, a várfokok, mert látták Őt, a Nagyságost, testben, ereje teljességében, kacagányosan, tárogatós menetben felvonulni. A várudvaron voltunk mi is, ahol annyi sok ünneplő — díszes, hivatalos ember gyűlt össze a nagy fejedelemnek, a szabadság lelkének 250-ik születése napján. Meghuzódtunk ott mi is, pataki diákok, az Ő iskolájának diákjai, nagy, sűrű tömegben, kopottan, szegényen, mint az Ő régi gárdája. De azért ünnepelt a lelkünk, mert nem csak az ünnep percében gondoltunk Rá, mert az iskola falai között tanultuk meg azt, amiért Ő élt, ami életcélja volt, hogy „Pro Deo et Libertate.“ Tudtunk ünnepelni lélekből s el tudott szállni lelkünk a tárogató síró hangjával a Bodrogszék, meg a Felvidék tájaira.

Nagyhét közeledett s eszünkbe jutott Ő, aki élhetett volna fényben nyugodtan, mégis odaadta magát, mindenét, még azt a szegény rongyos gárdát is azért az eszméért, amit ezekbe a szavakba foglalt: Istenért és szabadságért. Hozsánnáztak neki is, virágvasárnapot tartottak, de amikor eljött a péntek, az a gyászos, szomorú nap, amikor letörött a zászlója, amikor nem lelte hazáját, — óh akkor már nem fogadták vissza. Mert akkor már nem élt, vele együtt

meghalt a szabadság utáni vágy, a magasabb élet keresése, nem élt már a kuruc elégedetlenség és törekvés a jobb után.

És az volt az ünnepünk legszebb része, amikor kopott diákkabátunk alatt megmozdult a szívünk s azt súgta: „Ha mindenki elhagy is Téged és azokat az eszméket, amikért Te harcoltál, a nemzeti eszmét, független gondolatot, — mert eljöhet még az az idő — mi akkor sem hagyhatunk el. Mert mi pataki diákok vagyunk a Te diákjaid, mint azt volt Jávorka; mi hajlékunkat, iskolánkat, Patak levegőjét s egész diákságunkat köszönhetjük Neked és a Te családnak. Mi szineidet viseljük s ez alatt a szín alatt szívünk, egész ifjúságunk, diákságunk Neked, a Te eszméidnek akar élni. Mi hétköznapi modern kuruc harcosaid akarunk lenni, Mi nem hagyhatunk el soha, mert mi vagyunk a Te rongyos gárdád“.

A várudvaron voltunk s ezt a fogadalmat hoztuk el magunkkal onnan s úgy éreztük, hogy azon a napon, amikor az egész ország ünnepel, az Ő csonkahazai várából Patakról a magyar végvár őrállói a pataki diákok hódolnak Rákóczinak — nem a halottnak, de a benne megjelent élő szabadságvágynak és élő hazaszeretetnek.

~~~~~

Jézus.

Beszélgetni csak véle szoktam
Néki mondom, ha bánatom van
Mindig mellette tudnék ülni
A könnyem ő szokta törölni.

Ha bánt az élet szenvedése
Szívemre húll kicsorgott vére
Látom a tövis koronáját
Amint cipeli keresztfáját.

S az a korona kereszt, vércsepp,
Lelkemből minden bút kiéget
Mert bár legyen nagy szenvedésem
Ő még többet szenvedett értem.

Bartalos István.

Elment a diák.

— Bartalos Pista szegény pajtásom emlékének. —

Nagy fekete szeme volt a diáknak. Hosszúra vékonyodott a sovány teste. Úgy ráillett volna a garabonciás diáköse felleghajtó köpönyege.

Amikor előrehajlott fejével és kissé görnyedt vállával végigballagott a nagy uccán, úgy tűnt fel, mint mikor egy beteg madár szomorúan száll az égen vándormadártársai után.

Akik látták őt, sokszor megmosolyogták és nem volt senki, aki észrevette volna vállán azt a keresztet, amely összegörnyesztette a testét. Pedig a kereszt alatt a kereszt királya is összeroskadt egyszer!

A diák pedig vitte, vitte, magábanéző bús szemekkel vitte a keresztjét, amelyre nagy betűkkel ezek a szavak voltak felírva: Árvaság, Betegség, Gúny.

Csak eggyel ezek közül is elég az élet keresztje és a szegény diák mégsem zúgolódtott, hanem egyetlen barátját a bibliáját olvasgatva vitte a keresztjét tovább.

Egyszer azonban még sulyosabb lett a keresztje és amint szomorúan hátranézett, azt látta, hogy egy láthatatlan kéz ezek mögé a szavak mögé tesz pontot rajta: Nincsen senki, aki úgy szeressen téged, amint arra a lelkednek szüksége van!

És akkor összeszorúlt a szive és sirt nagyon a szegény diák, mert látta már, hogy nem bírja az élete keresztjét tovább.

Egy darabig várt még, hogy hátha akad egy Cirénei Simon, aki segítsen rajta, — de nem jött senki!

* * *

A villanylámpák fényében csikorgott a keményre fagyott hó. A iskola, a templom, meg a vár órái egymást követve verték a nyolcat, amikor felülről az Ondava lapálya felől megmozdult a szél. Szépen, csöndesen jött. Susogása először úgy zümmögött, mint egy temetési kar távolbavesző zenéje. Majd egyszerre erősebb lett. A hatalmas mindenség csodálatos orchestere megszólalt, lent nehéz földi szelek nyomták a természet orgonáján a pedált, fent sivalkodott százezernyi kis hang és mikor kész lett a nagy kompozíció és megszületett a szelek új énekében a mindenkivel együtt szenvedő Isten új gyászéneke, — akkor csöndben, észrevétlenül elindult a diák.

Az öreg házak glédába egyenesedve állottak sorfalat, ablaksze-
meikkel könnyesen fénylettek; árva gesztenyefák, zügó szelektől meg-

Kollégiumi Le-
Sárospatak

téptek, akiket társtalanul hagyott a lelketlen ember, szomorúan nyújtogatták utána leveletlen ágaikat, — odalent pedig házak alján, sziklás part tövéen dermedten figyelt a folyó. — És mire az iskola óramutatója negyedre fordult és utána sóhajtott az Alföldre vigyázó református templom meg a vár óra-harangja, akkorra már elment a diák.

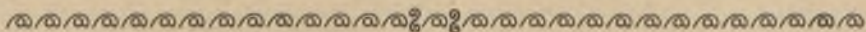
* * *

Azóta, ha végig megy a nagy uccán egy másik diák, gyakran belebotlik a lába egy otthagytott súlyos keresztbe, amelyet nem tud megmozdítani többé sohasem.

Miért?

Azért, mert már *elment* a diák!!

Öreg diák.

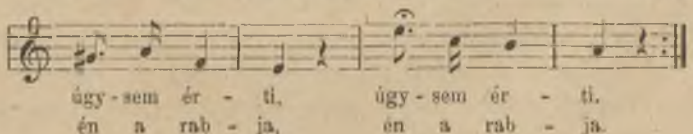
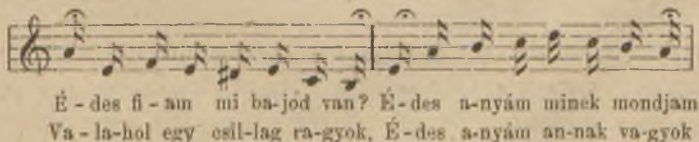
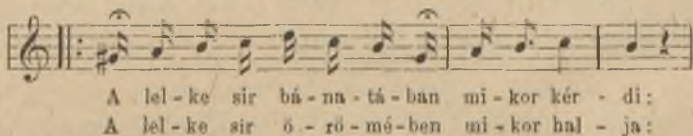
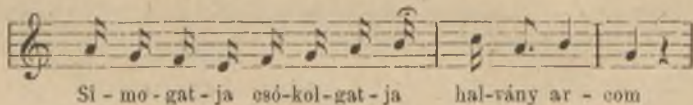
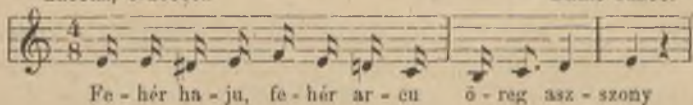

Fehér hajú, fehér arcú öreg asszony...

Sassy Csaba.

Lassan, érzéssel.

Bathó János.

Diákok.

Egy táncért.

Irta : *Borsovai Lengyel Gyula.*

I.

A kolozsvári Külmagyar utca sarkán ugrottam le a szuszogó K. K. V. (kákavé)-ről, mikor Tötös Gyuri barátom nagy örömmel szaladt felém. Kezében egy levelezőlapot lóbált. Az arca örömtől fénylett.

— Megyünk barátom! — mondta.

— Hová? — érdeklődtem.

— Biharba, bálba! — mondta Gyuri olyan egyszerűen, mintha csak arról lett volna szó, hogy Taub szomszédnál megiszunk egy pohár bivaly tejet.

— Messze van az Gyuri! — jegyeztem meg szerényen.

Széles vállán rántott egyet. Vékony tatár bajuszát kétfelé simította és mint egy orákulum adta le a megfellebbezhetetlen ítéletet:

— Amerika még messzebb van, mégis elmenni oda is. Bihar pedig Kolozsvárhoz nincsen is messze. Nem is ereszkedünk le a bihari síkra, csak a Rézhegyen megyünk át Élesd felé!

— Hát a kollokvium? — próbáltam ellenkezni.

— Ne félj, meg vár Schneller Pista bácsi! Aztán nem sok időt töltünk el. Két hetet! Vasaltasd ki a fekete ruhád. Holnap reggel indulunk!

— Hát én is megyek? — kérdeztem.

— Hát elengednél magamba erre a hosszú útra? — pillantott rám szemrehányóan Gyuri.

— De nem mondtad, hogy miért kell nekünk Erdélyből Biharba mennünk!

— Nem, hát bál lesz Sólyomkőn! Ott lesz Ilonka is! Nekem is ott kell lennem. Enyém a második négyes!

— Hát nem bánom! — adtam meg magamat.

Gyuri barátom bevásárolt az utra. A nagyhidnál Káhán Náthán Samunál két lapos üveg szerémit, a Belszappan utcán két cipőt, a kispiacon paprikás szalonát szerzett be.

— Melyik vonattal megyünk? — kérdeztem.

— Vonattal? Minek ez a pazarlás? Ugyis csak Csucsáig mehetnénk vonaton!

Igy történt, hogy Kolozsvártól fekete szalon ruhában vettünk búcsút. A cipőt is megettük a szalonnával, hogy ne legyen baj vele az úton. Vidám szívvel haladtunk az országúton Csucsáig. A sebes Kőrös páratlan szépségű völgyéből áttértünk Kraszna felé. A Meszes erdős ormán felők pihentek. Aggodalmasan néztük a felhőt. Gyuri megszólalt:

— Megpuhit az eső!

Nemsokára jó csendes áztató eső szakadt a nyakunkba. A lakkcipő csakúgy locsogott az országút sarában. Egyszerre két apró lo-

vacskával utólért egy szekér. A szekér derék felett gyékény kevélykedett. Kézelnkről, arcunkról, ruhánkról vastagon csepegett a víz.

— Álljon meg bácsi! — szóltam a szekeresre.

A szekér megállt.

Mi baj? — kérdezte.

— Megáztunk! mondta Gyuri.

— Vigyen valahova fedél alá! — mondtam én.

— Kifélék? — érdeklődött az ember.

— Diákok!

— Diákok? Akkor bujjanak be a gyékény alá! — sziveskedett az ember.

A gyékény alatt elhelyezkedtünk. Egy zsák volt a szekérben, azon kényelmes ülés esett. Csak a kalapunkat kellett kézben fogni, mert úgy nem fértünk a gyékény alá.

Elbeszélgettünk az emberrel. Megtudtuk, hogy Kulcsár Mihálynak hívják, Perecsenyben van hazája. Két testvérével, az anyjával és nyolc gyerekével lakik együtt. Mire Perecsenyhez értünk, egészen bealkonyodott. Somlyó felett a Magura hegye erősen pipált. Szilágy-Somlyód még messze volt. Ajánlottuk hát magunkat Mihálynak éjjeli szállásra.

Mikor a második üveg szerémit bontottuk ki, azt mondta Mihály:

— Nem bánom no, sok jó ember megfér egy helyen. Látom, hogy a diák urak nem nagyon válogatósak...

— Miből gondolja bácsi? — kérdezte Gyuri.

— Hát csak abból, hogy ráültek a fekete kaputban... a lisztes zsákra!

A gyékény tetejét majd kinyomtuk, úgy ugrottunk fel a zsákról, de aztán lecsillapodtunk, most már úgyis mindegy. Visszaültünk a liszteszsákra és a szakadó esőben megérkeztünk Kulcsár Mihály udvarába.

Meleg párás levegő csapott meg a szobából, amint nyílt az ajtó. Kis petróleum lámpa világa mellett két bellőkét láttam a gerendáról lelőgni. A karos lócán öreg asszony aludt. A kuckóban, sutban, mindenütt gyerek szuszogott. Nem tévedt Kulcsár Mihály, megvoltak mind a tizenketten.

A meleg tűzhely mellé állottunk. Arcunkkal ellentétes részünkön megkeményedett a kovász. A gazda megterített. Négy darab ökölnyi nagyságú vöröshagyma mellett a málé kenyér sárgállott. Míg jóízűen falatoztuk a szokatlan ételt, mind azon törtem a fejem, hol hajtjuk itt pihenőre fáradt testünket.

Mihály megoldotta azt is. Az élés ládáról leemelt egy gyereket és a kuckába tette. Egy vég vásznat hajtogatott reá derékajlnak és kihúzta a fal mellől a szoba közepére.

A tűzhely feletti kőtélre ráraktuk száradni a ruháinkat és lefeküdtünk az élésládjára. Hát biz az nem valami sok élelemnek csinálódott, mert nagyon keskeny volt és csak élivel fértünk el rajta. Ha

Gyuri fordult lapjára, én szedtem fel magamat a földről. Ha én feküdtem a hátamra, akkor Gyuri zuhant le a földre.

Azért aludtunk jóízűen. Én csak akkor ébredtem fel, mikor világos hajnalban megszólalt mellettem Gyuri, nedves arcát törülgetve az inge ujába:

— Hogy a fene egye meg! . . . Hát még most is esik az eső?

Önkéntelenül felpillantottam. Elneveltem magam. A felettünk lévő bellőke mozgott s épen akkor dugta ki belőle kerek fejét a legifjabb Kulcsár csemete.

II.

Szép napsütéses nap virradt reánk. A gazdánk azzal örvendeztetett meg, hogy a Kraszna a somlyói úton hőmpölyög keresztül. Ruhánk, cipőnk, kalapunk siralmas állapotban volt. Különösen a nadrág és a kabát két szárnya viselte magán a lisztes zsák nyomát.

Nem ízlett már a reggelire odakészített kukorica kenyér, sem a jó vereshagyma. Kulcsár gazda kereken kimondta:

— A diák urak se mennek ma Somlyóra, nem ereszti a Kraszna!

— Pedig nekünk Somlyóra kell ma délelőtt mennünk, — mondta Gyuri. Onnan pedig estére Nagyfaluba.

Össze is szedtük magunkat. Siralmasan néztünk ki. Gyűrött fekete ruhánkban, sáros cipőnkben szomorúan haladtunk Szilágy-somlyó felé. A Kraszna szennyes vize hőmpölygött keresztül az úton. Búsán ültünk le az útszélén a korlátfára.

— Úgy látom, hogy meg kell magunkat hámozunk, hogy elérjük Somlyót! — vigasztalt Gyuri.

Kraszna felől két bivaly húzta nehéz szekér közeledett. A szekér oldalon ült az oláh. Kértük, vigyen át a vizen. Tagadóan rázta a fejét. Összevillant a pillantásunk. A következő pillanatban pedig már átvettük magunkat a szekér oldalán. A másik pillanatban pedig a szekér vízben gázolt, de az oláh már nem volt rajta. A víz sebesen hullámozott át az úttesten. A szárazon az oláh rázta felénk az öklét, minket pedig vitt a két bivaly csendesen Somlyó felé.

Az ár a szekeret az út árkába sodorta. A két bivaly hűségesen haladt a maga útján. Szárazra értünk. Megállítottuk a szekeret s vidáman ballagtunk a városkába.

A nagyvendéglő pincére kérdezte tőlünk nemsokára.

— Mi tetszik?

— Szabó, suszter és kalapos! — mondta Gyuri.

A kérdéses mesterek előkerültek. A szabó csóválta a fejét.

— Tisztelt urak, talán valami kovászba tévelyedtek? — kérdezte.

A ruhánk, cipőnk és kalapunk, mindegyik a maga mestereinek karján elhagyta a vendéglőt. A pincér pedig kinyitotta néktünk a billiárd szobát. Ott aztán három óra hosszat lökdöstük a csontgolyókat, mezítláb, disztelen magyarában.

Jó délután volt, mikor elindultunk szépen kivasalva Nagyfalú felé. A vasútnak akkor mérték ki az útját. A Berettyó völgye úgy

nézett ki, mint egy kisebb fajta tenger. A túlsó parton Nagyalú fehér házai integettek felénk.

— No, de már itt csakugyan magakadunk — mondtam.

— Hátha nem, — csillant fel a Gyuri szeme. Nézd a vásártér korlátja ki van a vízből. Onnan nem messze a Berettyó medre. A Bánffy-kerten át eljutunk haza.

El is jutottunk a víz felett szárazlábbal a vásártér korlátján, majdnem a Berettyó partig. Ott azonban megakadtunk.

— Legfeljebb visszavonulunk, be szülőfalumba! — vont egyet a vállán Gyuri.

A vásártér sűrű rácsos kapuját leemeltük a sarkvasról és a korláton ülve levetkőztünk. Ruhát, cipőt, kalapot szépen rendbe raktuk a rácsoskapun. Mikor egy csomóba volt minden, akkor átköztöttük az egészet.

Nekiindultunk az árnak. Közrefogva toltuk a rácsoskaput. Mikor a folyó medrébe értünk, bizony elkapott mindkettőnket az ár. Alig tudtuk nagy erőfeszítéssel áttaszigálni a rácsot a meder felett. Levert a víz egészen a falu alá. Szárazat értünk végre. Arcunkon verejték csillogott. De, mikor már öltöztünk, felhangzott a Gyuri jókedvű nótája:

— Rácsos kapu, rácsos ablak,
Én tégedet itten hagylak.

A falú felől vasvillás emberek tartottak felénk. Elöl a kisbíró haladt. Hallottuk, amint felénk mutatva mondta:

Amint közelebb értek, felkacagott az egyik szálas barna férfi.

— Hiszen ez Gyuri öcsém, a diák! A másik meg biztosan a cimborája! Nem bolondok ezek hé, hanem diákok — fordult — kisbíró felé.

A kisbíró morogva fordult el. Hallottuk, amint elmenőben beszélt magában:

— Akár diákok, akár nem, de az biztos, hogy nincsen... tökéletes eszük!

III.

A vásártér rácsos kapuját átadtuk Nagyalú bírójának, aki véletlenül Gyuri barátom bátyja volt. Vigan telt el az este. A paprikás csirkére csúszott a bürgezdí bor. A jó puha ágyban felségesen aludtunk. Másnap délben indultunk. A Réz kékes erdeje titokzatosan zárta el a láthatárt Sóllyomkő felé. A kún halmoknál megálltunk és visszaneztünk. Ip, Zovány, Burgezd, Nagyalú határa mosolygott felénk. A Berettyó is visszahúzódott medrébe. Fűzfákkal szegélyezett folyása kanyargósan kigyózott végig a széles termékeny völgyön. Rövid pihenő után nekivágtunk az erdőnek Szerpentin utakon haladtunk, úgy délután hat óráig. Akkor Gyuri barátom megúnta a sok kanyargást.

— Gyerünk egyenesen neki a hegynek. Az út is oda visz a tetejére.

Elindultunk az erdő fái között. Mentünk felfelé. Azután lefelé. Az utat nem találtuk többé. Egy helyen sebes patak állta utunkat.
— A Bisztra! — mondta Gyuri. Ez már Biharba folyik.

Száraz lábbal nem lehetett rajta átkelni. De hát az nem volt baj, még jól esett elfáradt lábainknak a hideg víz. Nagyobb baj volt, hogy azt sem tudtuk, hol járunk. Az erdőre pedig már reáereszkedett az alkonyat. A vacsora csillag szeliden pislogott felénk s csak mentünk hegyre föl, hegyről le, út nélkül.

Egy hegytetőről a völgyben világosságot pillantottunk meg. Megörültünk nagyon. Ott emberek laknak bizony. Leereszkedtünk a hegyről. Bezörgettünk a házba. Patakmolnár lakott benne. Ijedten nyitott ajtót. Az egyetlen szobában ott volt az egész család. Földbevert négy karón, két deszkadarab asztalként kevélykedett. Az egyik sarokban két kecske kérődzött. A másik sarokban a molnár két lánya pihent. Az őszes gazda és nagy legényfia a föltreterített bundán nyújtózkodott. A Bánffy-féle irtás telep malmának lakói voltak ezek. Tótok voltak az istenadták. Megíjedtek nagyon. Az öreg síránkozva panaszkodott:

— Nyúná, semi se nem van. Szeginy úr ember!

Nyilván valami nem jóban járóknak gondolt bennünket.

Nagyon nehezen tudtam rávenni, hogy bocsássa el velünk a fiát, hadd mutassa meg, merre van Solyomkő. Két ezüst forint, indította útnak a fiút.

Újra nekivágtunk az erdőnek. A legény hosszúnyelű baltájával jóval előttünk járt. Alig haladtunk félóráig, a vezető eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Ott állottunk a rengetegben tanácstalanul. Előttünk egy magas hegy sötétlett. Felkapaszkodtunk a tetejére. Mélyen lent, a hegy másoldalán, elszórtan apró ablakok sárgás fénye intett felénk biztatóan.

Egy óra múlva Solyomkőn voltunk. Félóra kellett, míg annyira-mennyire rendbeszedtük az öltözetünk. Az élesdi banda már akkor hozta régen. De azért pontosan ott voltunk a második négyesre.

Ilonka szerény mondta Gyurinak:

— Azt hittem, nem jönnek el. Nagy vizek voltak. Már szomorodtam is...

Gyuri sértődötten szólt közbe:

— Mit gondol Ilonka? Hogyne jöttünk volna el... azért az egy táncért.

Az Ilonka szeme egyet villant Gyuri felé. Nézte a fiút hosszan, melegen. Gyuri tatárbauszja megrándult. Hozzám sietett. Karon fogott és a fülembe súgta:

— Jaj, de boldog vagyok, barátom... láttam az eget, az Ilonka szemében. Egy tündér ez a lány...

— Bolond vagy. Gyuri! — intettem le.

— No, meglátod, hogy ő lesz a feleségem!

Reggelig mulattunk. Mikor elmúlt a bal, újra utrakeltünk Haladtunk Kolozsvár felé. Estére már a zilahi vendéglőben vacsoráltunk. Onnan áttértünk a Szamos völgyébe. Zsibó, Désen át kerültünk haza.

Mikor hazaértünk, jó néhány éjszakán át tanulni kellett. Pedig akkor már két hete fáradtunk . . . egy táncért, de azért sikerült a kollokvium is.

Később Gyuri csakugyan elvette feleségül Ilonkát. De itt már valamelyik nem tudta a leckét, mert pár esztendő múlva elváltak. Gyuri így panaszkodott később nekem :

— Azt hittem leánykorában, hogy . . . tündér !

— Hát nem az ? — kérdeztem.

— Bizony nem . . . hanem . . . boszorkány.

Lehet, hogy az Ilonka tündérszárnyait letördelte . . . az élet.

~~~~~

Szózat Hadúrhoz! . . .

— Március tizenötödikén. —

Hadúr! ki örködsz fenn csillagtrónuson
S nemzetek sorsát tartja szent kezed,
Kihez felzokog keserűség, átok,
Ihlesd a lelkem s prófétád leszek . . .
Hirdetni fogom égő bizó hittel
Hamú alatt, hogy izzik a parázs,
Magyar szívekbe gyűlöletet oltok,
S pusztuljon minden kétkedő Tamás! . . .

Hadúr! Lásd néped március idusán
Koldus rongyokban szentel ünnepet,
Ezerév után hazátlanok lettünk
A Tátra, Bánát, Erdély elveszett.
Ma csak a szívünk dobban össze jobban
Rabtestvéreknek messze üzenünk
Öltözzék fel az ünneplő ruhákat
És ünnepelni jöjjenek velünk . . .
. . . Legendás Hősök újra visszajárnak
Dicső március emléked ragyog,
Mikor e nemzet szolgaságból ébredt
Lehullt a béklyó s lettünk szabadok.
Ifjú szívekben eszmék tüze lángolt
Egymásra talált kunyhó, palota,
Tört láncokon és századok viszályán
Nagyobb diadalt nem ültünk soha . . .
Szent, örök tavasz, Te áldott Öserő
Bilincset törni, zúzni tudsz-e még? . . .
Ahányszor eljössz megtanulunk hinni,
Im áldoz itt egy koldus nemzedék . . .

Hadúr! Ma hozzád milliók szívéből
Imádság repül galambszárnyakon,

Szüntesd meg rajtunk ostorod csapását
 A szenvedésből sok volt már nagyon . . .
 Óh nézz le ránk, ez átokverte földön
 Virág nem virít, nem nyílik tavasz,
 Pártoskodásban szertehull a vértünk
 S a fájdalomra nincs sehol vigasz.
 Esett testünkön férgek lakomáznak,
 Koldus alázat lett a kenyereünk,
 A vád s a szégyen forró kinja éget
 Kelet göggyéből ez maradt nekünk . . .

Hadúr: Miért sújt, mondd e szörnyű átok,
 A vezeklésből nem volt még elég? . . .
 Vagy Te akartad, hogy a porba hulljunk
 S ránk süssék a bűn Kain-bélyegét?
 Ne büntess tovább, halld meg zokogásunk
 S amért könyörgünk ezerév jogán,
 Add vissza Bácskát, kincses Erdélyt, Tátrát
 S hadd vigadjunk a Hazugság torán . . .
 . . . Hisz megtartottál Muhi . . . Mohács után,
 Világos, Arad új erőt adott
 S Trianon után nincs már semmi írva,
 Kitépted vón' e fényes — bús lapot? . . .

Hadúr: ha tőlünk elvonnék e földet
 Ne legyen rajta áldásod soha,
 Virágot, buzát ne teremjen többé
 S mindenkit sújtson a bűn ostora! . . .
 Kik elrabolták, koncleső pribékek
 Kárhozzanak el önvétkük tüzén,
 Pártos szenvedély űzze, hajtsa őket
 S fakadjon átok oltárok kövén! . . .

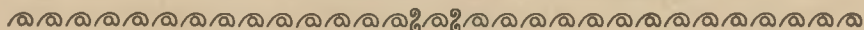
Hadúr! ne csodáld, hogy lázadó szívem
 Viharba jajdul, ég, tüzel, sajog,
 Üszkös világok romjain szít lángot,
 Hiszen egy nemzet fájdalma vagyok . . .
 Mi nem kérünk mást, csak a magunk jussát
 E szent földet, mely ezer éven át
 Magyar hőst nevelt s adott a világnak
 S mindig bukott, míg védte más jogát . . .

Hadúr! itt állunk március Idusán,
 Viharzik bennünk bosszú, gyűlölet,
 Míg más virrasztja nagy Rákócink álmát
 Nem ülhetünk mi addig ünnepet . . .
 Szövetkezünk a poklok táborával
 Nem ismerjük majd mi a kegyelem

És egyé forrva visszaszerzünk mindent,
Hisz minden rögből ezer hős terem! . . .

Hadúr! könyörgünk március Idusán
Ezerév jussát add vissza nekünk,
„Te benned bízunk eleitől fogva“,
Ha Te velünk vagy, el nem veszhetünk! . . .

Mauks László. •

A sárai pákászok.

Irta: Györy Kálmán.

A régi legendás pákászoknak, halász-vadászó ősöknek már csak halvány képei ők, de azért a víz a mindenük és ha bevehetik magukat a susogó, ezer titkos útu szent ős nádasok közé, akkor nem ismernek nagyobb urat maguknál. Ahol Zsadány és Liszka között hatalmasat kanyarodik a rakoncátlan, nehéz zugású Bodrog: ölnyi vastag dús lombu fűzek árnyában úgy huzódik meg elbeszélésem hőseinek a pászokoknak kis faluja: Sára, mint mélyen titkolt könny-csepp a szem szögletében. Oda néz az egész közel északról környező Hegyalja; Sárospatak felhőkbe merengő dőlt bástyaival és Tokaj történelemtől szent köve. De a pákászok ivadékait mindez nem érdekli; lelköket a nádas ejtette rabul, szívöknek, éles hallású fülüknek szebb zene a víz bömbölése, mint régi magyar lovagok sarkantyú pengése. ami éjszakánként a patoki vár öblös lovagterméből messze kihallatszik.

A világháborúból a sárai pákászok is kivették részüket; könnyű csolnakjaikon akarták Szentpétervár ellen felvonulni, de ezt nem teheték; csalódott érzéssel vették hát be magukat a lövészárókba és mikor hazakerültek: nádas susogás közt — holdfényes éjjel fogadták meg, hogy soha nem beszélnek az „ürge jukakról“ — nem nekik való volt az.

Igy élnek azóta fenséges zárkózottságban. Kiközösítve magukat a társadalomból. Még az utolsó jégtáblák ott ereszkednek a széles, földet rengető vízhátakon. már ők kint halásznak ősi vakmerőséggel; recsegő jégtáblákon elterülve sütkéreznek a február végi vékony nap-sugárban; így folyik az élet ott kint késő őszig. Mikor november megrázza szakállát és dér lepi be a tenger nádasokat. akkor aztán behuzódnak magas cölöpökre épített kis házaikba és fonják a hálót, kötik a tapogató kosarak százait vagy álmodoznak az ősokról, kiket még nem érintettek meg az újkor sorvasztó szelei . . .

Haj, most ez emészti a pákász ivadékokat; az új kor, adók, közterhek, pap és tanító tartási költségek . . . hogy már nekik nyugtok sincs, pedig felölök élhet a világ; hogy mikor hirtelen meglágyul a fergeteges tél és jeges áradatával kiveri őket: akkor összefog ellenük a megye és más helyre akarja telepíteni a pákászokat, Minek az? víz hát víz! nyakon öntötte őket, aztán leszalad. Majd jönnek az adóvégrehajtók, forgalmi ellenőrök kik megszámlálják, hogy hol hány uszkaál a vízben? Mindez bosszantja őket, a nádasok szabad népét;

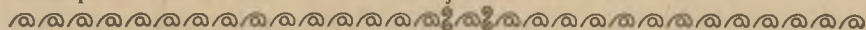
nem olyan veszedelmes állapot ez, mert a végrehajtó elől el lehet húzódni minden lábas jószággal a hűséges náderdőségbe az ellenőrüket is meglehet usztatni egy kicsit a víz alatt nem mennek ki többet oda...

Am mégis, ezeknél nagyobb felhő komorlik a szegény pákászok feje felé. Régi öreg tanítójuk elhalálozván, új választásra köteleztettek. Ők, a pákászok! hát lehet őket kötelezni? A régit még csak megmegtúrték, mert az is halászó ős ivadék vala; csak télen szellőztette ki az iskolát pár hétre, hanem egy új ember már ellenőkre lehet; megölné őket a sok könyvekkel holott is megvagyon írva, hogy a a betű öll! Hát nem! vágták ki keményen szélesmellőket. Hasztalan zugott nekik Vámosujfaluból átjáró papjuk: tiszteletes uram, Pungur Béla; szavát elnyelte a nádas, a pákászok pedig bevették magukat dühökben a nádasok közé; hetekig nem lehetett velők beszélni; erre az egyházmegye rájuk küldött egy fiatal helyettes tanítót, hogy majd megkedvelik és csak lesz valami. Hetekig ödönghetett a tanító ur az üres házak között, nem volt kihez szólni, csak esténként hallott tompa zajt a vizek közül látott fel-fel csapó lángokat a nádasokból, jelülül annak, hogy a renitens, meg nem nyugovó pákásztábor, ott tanyázik

És mikor az ős fejedelmi város Sárospatak öreg falai közt tanácskozásra gyülekezett fel az egyházmegye: könnyű csolnakjakra ültek a karra erős, dacban szilaj pákászok és felvonultak a Bodrog szeszélyes, vadhullámain — csolnakjaikat a fűzesbe helyezték — ők maguk döntő léptekkel törtek fel a tanácskozó, komoly falak közé. Mindenki őket csodálta. A nádasok vihartépett fiai lázadt arccal, kivágott mellel a tudomány halk templomos fiainak gyűlésében. Tiszteletes uram, Pungur Béla rettenve nézte ádáz hivei zordon felvonulását; fojtó csend űlt a gyűlés termén és őstüzek a pákászok szemében... De hiába, a mély bölcsességű esperes rájuk dörögte az igazságot és a pákászok mint sértett vadak hangos morgással vonultak le csolnakjaikhoz. Ott valami lázító, véres harci dalba kaptak és úgy usztattak le rettentő nagy dühökben a nádasok közé, hogy soha többé ne álljanak szóba esperessel, Egyházmegyével, pappal, tanítóval.

Amde nincs olyan ellenállás, mit okkal-módal legyőzni, kemény kősziv, mit szép szóval meglágyítani nem lehet... egy szép szeptemberi napon, mikor üde szerelmes napsugár csókolgatta a Bodrog széles hátát és a nagy nádasokat, gém, daru és vadliba csapatok huztak el a vadvizek felett: A tanító ur csolnakba rakott egy hordó bort, kezébe vette büvös hangu hegedűjét, szívében erős hittel, arcán a a fiatalság szép mosolyával átevezett a Bodrogon a nádasok közé... egyenesen a meg nem alkuvó, vad pákászok tanyájához... Minek huzzam soká az elbeszélés fonalát. Nem annyira a bor; mint inkább a tanító ur szép ékes szavai, a nádasok halk csendjét zengően felverő, gyönyörű mozikája: lefegyverezték, meghódították, a nádasok szabad rakoncátlan népét — vállukra emelték tanítójukat és susogó nádasok között fogadták meg, hogy nem hagyják el soha...

Majd jószágjaikat hangos hűhóval átverték a morajló vizeken, aztán a zöld galyakkal felékesített csolnakokra kapott az egész falu népe, a víz közepén valami szilaj, harci dalba kaptak. Öröm kacagások, zengő, csengő nevetések verték fel a tájat; széles mellék feszültek, erős karok vágták a vizet, színes napsugár égett a láz tüztől kipirult arcokon, a nádasok közül örömtüzek lobognak fel. A sárai pákászok vitték haza a tanítójukat...!

Tengeren.

Lent nehéz hullámok zugnak.
 Felettem messzi csillagok.
 Csend van. Alusznak. Ebren még
 Csak én vagyok.
 Mélység szélén gond-örvény jár
 Táncol, csattog, ellenem száll,
 Szívembe vág s kacag néha . . .
 Nem értem, mi kárhozta: ott
 E játékra?
 . . . S hogy nézem a messzeséget,
 Egymással oly nagyon egyek
 Halál s Élet:
 Két hű társa az Embernek! . . .
 Sokszor megváltás a halál;
 Mily szép játszva megpihenni! . . .
 De nem lehet ezer évet
 Eltemetni!
 Ezer év, . . . nekem ezer jaj,
 Ezer vád sebzett szívemben
 Sírva fogom elharsogni
 a vizeken,
 Sivóhomokba beoltom;
 Elrejttem a hegyek alatt,
 Egő kin támad utána,
 Hol elhalad . . . .
 Puszták ölén, vadak nyomán
 Ott fog élni az én hazám:
 Üvöltés az éjszakába
 Jelzi, még nincs itt halála! . . .
 . . . Alhattok, szegény boldogok,
 Az élet nektek kék s gyönyör,
 Engem a sors megátkozott,
 Üldöz s gyötör,
 S amig számomra lesz egy hely,
 Egy szív, amely felém dobog,
 Mint a tenger
 Megnyugodni én nem fogok!

Zsiros József.

Emlékbeszéd

Lévay József születésének százéves fordulóján.

(Folytatás.)

Mint megyei bizottsági tag, mint a tiszáninneni ref. egyházkerület tanácsbírája, a miskolci ref. egyházközség presbitere, s az iskola-tanács tagja, a ref. zsolttárkönyv átjavitására kiküldött bizottság egyik munkatársa — Zsoltárt is irt bele: Gondviselő édes atyám — élénken részt vesz a köz- és egyházi ügyek irányításában.

Korán barátságba kerül Tompával, Arany Jánossal, Gyulaival, Szász Károlyval, Kazinczy Gáborral s e barátság az ő részéről sirig tartó. Ő életében talán senkivel se zördült össze. „Melleted csak szelidülni lehetett“, amint a haldokló Tompa 1868 ban, végső levelében írja neki.

Köztudomású, igen tisztelt közönség, hogy az elnyomatás korában első életmozdulásunk a Kazinczy F. születésének százéves megünnepléséhez fűződik. Ennek eszméjét először a Sárospataki Füzetek pendítette meg egy odavetett jegyzetben, de Lévay József vitte először az országos közvélemény elé a Szelestey László által szerkesztett Szépirodalmi Közlöny 1857 nov. 18 ki számában megjelent hatalmas Szózatában s ez ünnep létrejötté első sorban neki köszönhető. A pesti körök eleinte idegenkedtek a Kazinczy-ünnepélytől, korainak tartották, végre az Akadémia 1858 nov.22-iki összes ülésében Toldy Ferenc indítványára elfogadták az ünnepélytervezetet. pályázatot hirdettek Kazinczyt dicsőcsőitő ódára, — Tompa nyerte el — s jelentőségét méltató tanulmányra. Miskolc városában 1859 okt. 27-én négy helyen is megülték ez ünnepet, az egésznek mozgatója és lelke Lévay volt; a színház az napi előadása az ő „Vezérhang“ című költeményével kezdődött, a főgimnáziumban és kaszinóban ő mondotta az ünnepi beszédet, majd kiadta az ünnepélyek lefolyásáról beszámoló Kazinczy-Emlényt. Pár nap múlva az iskola-székbén egy Kazinczy nevéről nevezendő Önképzőkör felállítását indítványozza. Később különös szeretettel viseltetik iránta, eljárta a körnek az avasi templomban tartott évszázó ünnepélyeire, hol a pályadíjakat is kiosztották. Egy ilyen ünnepély után nagy meglepetésben volt része e sorok írójának, mert egy vármegyei hajdu jelent meg a lakásán, hogy a nagytekintélyű főjegyző, az iskola igazgató-tanácsosa, az országos hírvű költő lakására hívja. Szívdobogva tépte át a vármegyeház kapuját, melynek épületében, a déli sarok két földszintes szobájában lakott az agglégény híres ember. Magas alakja szívélyesen kelt föl íróasztala mellől, enyhe kék szeméből fesztelenség áramlott a kissé zavarban lévő ifjúra is, a kivel nyájasan elbeszélgetett édes atyjáról, ki neki kedves tanítványa volt, önképzőköri jutalmat nyert Kazinczy ódájáról s a saját irodalmi terveiről. Ajánlotta, hogy mennél többet olvasson külföldi költőket is. Byron stílusát nagyon találóan „az alkony fényben csillogó kastély komor csillogásához“ hasonlította, a nemrég kiadott Burns fordítására megjegyezte, hogy az eredeti versformát nagyon gyakran fölcserélte azt keresvén mindenütt, hogy Burns a tar-

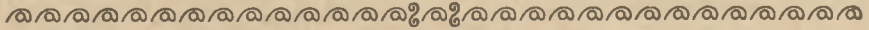
talomhoz megfelelően melyik magyar népdalformát alkalmazta volna, ha magyarul ír. Többszöri készülgetésem ellenére egy órai társalgás után bocsátott el. Azután is többször elhívatott magához. Őh aranylelkű Lévy József, visszagondolva a beszélgetésekre, meghatottan állapítom meg, hogy a nyugtató derűnek ily békés kiáramlásával az életben soha senkinél sem találkoztam. Te büszkeséget, pózoló elbizakodottságot talán senkivel szemben se éreztél. Ez volt egyik legszebb emberi tulajdonod, mely gondolkodásod magasságát megmérte, ahonnan a földi értékek árnyéka: hivságuk is tisztán látszott.

E tisztán látás, a késő öregkorig megőrzött jó szem, egész lényének, hogy úgy mondjam: rationalismusa jellemezte életét és költészetét. Korának hű gyermeke volt, nem szakithatta ki magát belőle. A XIX. század második felét a kijózanodás hideg fénye ragyogta be. A szabadságharccal lezáródott e korszak ifjúsága s ezután már mindenféle szivárványt — politikait, irodalmi, közéletit, egyaránt szinképelemeztek. A Széchenyi szellemét fölváltotta a Kossuthé, a Kossuthé a Deák Ferenc szellemképlete. E korszak legmélyebben gondolkodó elméi: Kemény és Gyulai a szabadságharc bravuros kockajátékát is ebből a nézőpontból ítélték meg: vajjon észszerű volt-e? A külföldi irodalmak divatos jelszava is a realizmus volt. Petőfi optimista idealismusa helyett Arany Jánosnak a benső szenvedésektől megneimesedett realismusa uralkodott, a közvélemény lelkében minden elhatározásnál fölmerült a tétova arcú kétely s mindenben elkezdődött a lealkuvások kora, míg lassanként a magyar élet teljesen kompromisszumokká változott. A kiegyezésig két ellentétes erő harcolt egymással utána az egyik politikai mumussá degradálódott a magukat büszkén józanoknak vallók szemében. Mai szempontból nézve mindkét félnek: a politikai és irodalmi idealizmusnak, más oldalról a politikai és irodalmi realizmusnak egy nagy hibája volt: a magyar glóbuszt megváltozhatatlannak gondolták s még eszük ágába sem jutott volna soha, hogy jöhet idő, mely Magyarország ezeréves határait is kérdésbe teszi. Ez időben, a kiegyezés után, Tompa már nem élt, akinek költészete az elnyomatás korának minden idegrándulását utánrezegte. Ha a költészet egyik hivatásának azt tartjuk, hogy kora lelkületéből minden mozzanatot kifejezzon, akkor Arany János költészete sincs kellő kontaktusban a kiegyezés utáni korrallal. E dátummal mintha minden kételyt kifűjtak volna a magyar életből. Ez a korszak volt az, amely tulságos józanságával semmit sem látott előre s tükrében: az irodalomban semmit sem vett vissza abból a szörnyű erjedésből, mely nemzeti tragédiánkat lassan-lassan elkészítette. Arany J. már ekkor a múltban élt, Vajda J. mindig a saját titáni egyéniségével foglalkozott, Gyulai, Szász Károly, mint költők, nem voltak alkalmasak sociális jellegű visszaverődésekre, Komocsyaktól és más névtelenektől mit várhattunk volna? A külföldi irodalmak tanulmányozásával is elkéstünk egy századot, Goethénél, Heinénél, Lord Byronnál tartottunk, amikor a 60—70, 80-as évek magyar társadalmánál kellett volna tartanunk. A kiegyezés utáni korszak lelki-sége irodalmi szempontból teljesen kiesett történetünkéből. Aki még

elég nagy volt, vagy ifjú korának, a szabadságharcnak egyre halkuló reminiscenciáiból élt, vagy elmenekült kora kérdései elől a nyugalmas dolgozószoba lámpavilága mellé. Elkezdődött az intim lyra; a költészet, mint magánügy; lágy pianínó futamok, amikor kétségbeesett trombitaszóra lett volna szükség. A kor felszine látszólag nyugodt volt, a vérmesebbek 30 millió magyarról ábrándoztak, de a talajt titokzatos erők feszítették s a jó meleg csenden keresztül néha-néha keresztül borzongott az egykor elszakadó Kárpátoknak, Erdélynek, a magyar tengernek figyelmeztető jajdulása. Ki hallotta meg ezeket az álomszerű felsírásokat? Kicsoda kiáltotta oda a régi boldog Magyarországnak: Megálljatok, ébredjeteK, idehaza is, kint is szőrnyű merényletek készülnek? Bizony Lévy sem, — de más sem. Egy világháborúnak kellett lemennydörögnie, hogy a XIX. század második felének költészetét a nyomorék-Magyarország mellé tetemre hívassuk. Sajnos, hogy irodalmunk legtöbbször csak a múltnak volt melodrá mája, a régi dicsőség intonálása mellett elhanyagoltuk a jelen panaszkodását s pohárcsengéssel űztük el a jövő settenkedő árnyait. Ezek után, hogy látszólagos ellenmondásba keveredjem, mégis azt állítom, alig lehet a XIX. század második feléhez tipikusabb költészetet keresni, mint a Lévy Józsefét. E korszak politikai és irodalmi, sőt tudományos közvéleményének ugyanazon lelki képe van, mint a Lévy költészetének. Jellemzi e kort egyfelől teljes tájékozatlanság nemzetünk világpolitikai helyzetéről, sulyáról, másfelől az ajtón dörmöbölő kérdések helyett az integer Magyarország biztonsága, belső harcok, lelki megrokkánások helyett harmonia érzésben és gondolatban, tragikus látások helyett elégikus fuvalazengés, a kétségbeesés hörgése helyett a megelégedés etiquette-tisztelő mosolygása, — ráadásul egy szűk szemléletű aesthetikai világnézet, mely egy bizonyos pontig sok ígérettel fejlődött, azután anachronizmussá csontosodott. A tudományban is közeliak voltak a végső kvalitások: a suly, a nehézkedés, az anyag, az erő stb magától értetődő adottságok voltak neki, mint a társadalmi rend, a tekintély, a közjó, az irodalomban a hangulat, az egység, a szerkezet, a milieu, stb más fetisek, amellyel az irodalmi boncok mindent oly könnyen meggyaláztak s melyek azóta a filozófia szemében elemekből bonyodalmas vegyületekké változtak. E tudományos észszerűsködés azt üldözte ki a költészetből, amely a szép-nek egyik alapvető tulajdonsága: a megfoghatatlanságát, a misztikumát. A fogalom mellézköngéiről, a kimondott kifejezés mellett a tudatalatti végteten világ zsongó karáról, mely érzés- és gondolat-folyamatokat indít meg az olvasóban, talán fogalmunk sem volt. Tompa fátyolos kifejezéseit s Aranyt kivéve alig van költő, akinek olvasása tovább haladó lelki élményt jelentene az olvasónak. Lévy-nál is legfeljebb pár öregkori versében található némi szimbolikus vonatkozás: a természet, mint az érzés és eszmék jelképei. Különböen e rationalista kor minden arcredője visszaverődik a Lévy tükrében, csak hogy megszépülve, megnemesedve. Olyan e tükör, mint a hold világítása, elleplezi az éles körvonalakat s a nap kérdéseit szelid elbágyadásba ringatja. Tündéri birodalom ez, mely-

ben a valóságnak csak annyi szerepe van, hogy álom és ábránddá változzék. Határai a remény és emlékezés, éghajlata a mérsékelt égöv, lakosai fegyelmezettek, tekintélyt tisztelők, nem hasonlanak meg önmagukkal, se nemzetükkel, se Istenükkel. Itt az érzések hűtőbe kerülnek s csak akkor ömölnek dalba, amikor már objektivizálódtak. Óh hol maradt e korból a nemzet-tragédiát előre látó tragikus lelkek halálos vergődése? *Novák Sándor.*

(Folyt. köv.)

Beszélgetés.

Édes anyám, édes szülém
Úljön kelmed ide mellém!

Kelmeddel már nagyon régen
Nagy beszédem volna nékem!

Eszembe van este, reggel —
Most az egyszer hadd mondjam el:

„Édes anyám csak úgy tudja
Mi volt az én életem útja!

Féltárvaság, keserűség —
Most is esszük kenyerét még.

Azt is tudja: néhány évig
Egymagába éldegélt itt.

Édes anyám itthon várt rám,
Én idegen, nehéz vártán.

Háborúba, tűzbe vészbe,
Küzködésbe, szenvedésbe.

És amikor haza jöttem,
Emlékszik, hogy' hullt a könnyem!

Kelmedért is, magamért is,
Meg annyi sok egyebért is.

És azóta mondtam én már:
Csak azért a sok véért kár!

Az otthagytot jókedvünkért,
Korán őszült hajfűrtünkért!

Mert azóta — még rosszabbúl . . .
Mindig rosszabb sorsunk fordul.

Kelmed is csak mindig foltoz,
Az ünneplőnk is már foltos.

A házunk is dülöfélbe,
A hazánk is széjjeltépve.

Megváltoztak az emberek :
Inkább gyűlöl mind, mint szeret.

Mi lesz velünk édesanyám,
Mi lesz velünk édesanyám“ ?!

Szigethy Ferenc.

Csokonai és diákjai.

Csokonai, mint tudjuk, tanár is volt: 1794 március 24-től 1795 június 19-ig Debrecenben, 1799 május 26-tól 1800 február 21-ig¹ Csurgón. Egyik tanév sem hagyott jó emléket Csokonai lelkében. Az első alatt történt dolgokért iskolai szék elé idézték (dec. 19.) Egyik vádpont az volt ellene, hogy őszi közvizsgák alatt vendégséget csinált tanítványaival, majd éjjel is az osztályban maradt velök (egy alkalommal Bachus temetését ünnepelvén, felfogadták, hogy lemondanak a borivásról), tiltott napokon tanítványaival fuvoláztatott stb. Már ekkor megfordult fejében egy szindarab előadásának terve. Az egyik diák ugyanis azt vallotta, hogy „komédiát akar preceptor uram csinálni, arról beszélgettek éjjelente.“² A nagyerdői jelenetért (együtt énekelt, dohányzott tanítványaival dec. 13 án 3 és 4 óra közt) s későbbi dolgaiért (a halasi legációról nem számolt el) június 20-án kicsapták, de ő már előbb (jun. 19-én) elment Debrecenből.

Ebből az a tanulság, hogy Csokonai és diákjai közt nagyon szíves viszony volt. Ezért is tiltották meg a vele való társalgást a diákoknak a professzorok. Tanítványaitól következőkép búcsúzik :

Nemes szívű Nevendékek! kiket forrón szeretek,
Mióta megesmertetett a poésis veletek.
Óh legkedvesebb Barátim! beh édesen képzelem,
Mi örömmel sétáltatok tavaly a Tempén velem.
Mely jól esett, ha játszodva lépven utánam nyomba,
Kis koszorúkat raktatok tiszteletül markomba stb.

Elmondja még, hogy szerette tanítványait, azok is őt. Nevük ragyogni fog szíve közepében. Megválása után is fog emlékezni rólok.

¹ s nem 27-ig, mint Ferenczi írója (A Csire Vázlat Csurgó multjából 1907 248 l.)

² I. K. 1905 453.

Kedveseinek szólítja s kéri őket, hogy hív barátjukról, róla, szintén emlékezzenek meg. Életbölcseleti intéseket ad nekik, végül így búcsúzik :

Ah szeretett kedves lelkek, Isten, Isten hozzátok !

Hát a csurgói diákok milyen viszonyban voltak Csokonaival ? Itt nem volt baj a költővel, mert élettapasztalatokban gazdagabb lett, de a helyzete nem volt rózsás. Lehetetlen meghatottság nélkül olvasni, hogy az, aki Lillát megkérte, aki Lillának egy szép városbeli professzor-néságot ígért s aki a gróf kocsiján akarta őt Csurgóra vinni, mily inséges helyzetben van Csurgón, mint könyörög a gondnoknak fűteni való fáért, mert megveszi az Isten hidege, mint könyörög 30 forint kölcsönért Csépánnak, mert vizsgára nincs ruhája! Tanítványait gondolkodni tanította s nem bottal verte beléjük a tudást. Amit Debrecenben akart, itt megvalósította : két színdarabját előadatta velük. Csire említett könyvében több figyelemre méltó do got feljegyzett Cs. csurgói működéséről.³ A csurgói értesítőben levő cikk szerint a Pofók és Karnyóné egyik tanítványának, Gencsi Istvánnak másolata (a 29. sz.); a 36. számú akad. kézirat Toldy szerint Gaál Lászlónak (1807) másolatában maradt fent. Tehát a Culturát is, a Karnyónét is kétszer adták elő Csurgón Ezeket szerezte Somogyban. Ellenben a Debrecenben írt Gersnon és Tempefői a Csokonai életében nem kerültek színre sehol. Költönket a cigány szerepeltetésében csak Kónyi előzte meg (1785.)

A Karnyónéval kapcsolatban ki kell bővíteni még Kardosnak azt a megállapítását, hogy játszó személyei közül csak a Sárközi Albert nevét ismerjük. Az azóta előkértült kézirat minden szereplő nevről felvilágosít. Megállapíthatjuk, hogy Gaál Antal, Veress András, Gentsi István, Mikolai József, Csobor Moises és Horváth József mindkettőben szerepeltek, míg Ágoston János, Nárai Dániel, Nagy Ferenc s Szilágyi Éneás csak a Culturában, Vass András és Ujj János pedig csak a Karnyónében léptek színpadra. Összesen 12 személy játszott 18 szerepet. Ezekhez számítható még Sárközi Albert s maga a zongorázó Csokonai. Így esett meg, hogy az egyszer előadott darabnak még egyszer való előadását, mint „második próbát“, megkísérelték és pedig mindkét esetben sikerrel. Kardos e második próbát úgy értelmezi, hogy először a Culturát, aztán a Karnyónét adták. Ez volt szerinte a második próba.⁴ Hazajövéen a rendes tanár, Csokonai elhagyta Csurgót, 80 forintnyi⁵ fizetését sem véve fel. Tanítványaitól itt is elbúcsúzik, újra hangoztatván velök szemben is a szeretet hangját: „A ti erántam viseltetett önként és tettetés nélkül való *szereteteke*t, amelyet még *ekkoráig minden tanítványaimtól* megnyerni szerencsém volt . . . köszönni fogom.“ Inti arra, hogy szégyent ne hozzanak rá ezután sem. Ime Csokonai megoldotta a mai paedagogia

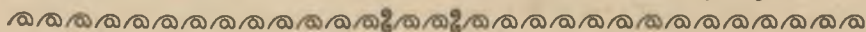
³ A 134. l. szerint marsot ír nekik: dió, dió, mogyoró, recsegő, ropogtató, rip, rip, rop, s ennek hangjai mellett vonultak az ujjváros helyén álló berekbe.

⁴ Jókai szerint (Élet. I. 63, 94, s Életből elvesse 244.) Csokonai és Lavotta együtt rendezték a bolondok közt Karnyónét.

⁵ s nem 50, mint Ferenczi írja.

legnagyobb feladatát : a szeretetet növendékei iránt. Mégis neki kellett jutni olyan sorsra, melyet a *Quem dii oderunt . . .* című hátrahagyott versében emleget ; benne az öröm rózsái nagyon kicsit különböztek a bogáncskórótól.

Gulyás József.

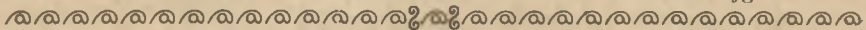
Az öregkor nyugalmanak elvesztése.

— Publius Ovidius Naso —

Ráncos homlokom' immár hattyu-fehér haj övedzi ;
 Holló-fürtjeimet elrabolá az idő.
 Lassabban ver a szív ere egyre, rohannak az évek ;
 Ólomként nehezül aggkorom átka reám.
 Azt hittem rég : már befejezve e korban a munkát
 Csendben, gondtalanul élek a béke ölén.
 Azt gondoltam : a lelkem megnyeri végre nyugalrát
 S halk lyra-pengés közt töltöm a szép napokat.
 Kis házamba' lakom majd, járok az ősi mezőkön,
 Mik most távolban vágnak az úrok után ;
 Mellettem feleségem, aranyfürtű unokáim,
 Kik közt gondtalanul, játszva röpjül az idő.
 Ottan, a drága hazában, a most szomorú, kicsi házban
 Vágyakozott a szívem tölteni életemet ;
 Azt hittem : méltó vagyok én ez örömteli sorsra,
 Ámde, hogy elnyerjem, — hajh — nem akarta az Ég :
 Szárazon és vizeken, sok időn át hányva, vetődve
 Partodon im' kiköték bús egü szarmata föld! . . .
 Csendes öbölbe hajózik a gálya, ha tépi: az orkán,
 Mert a zúgó habokon könnyen az élete vész.
 Hogy kimerült ló versenyen új diadalmat arasson :
 Zöld legelőre viszik, hogy kipihenje magát.
 És a kiszolgált harcos a háborúból hazatérve
 Otthon a Lárok elé rakja a fegyvereit . . .
 Én is elaggott harcos voltam : az ősz szele rám fújt
 S testem, lelkem csak béke után epedett.
 Nem vágytam soha én idegen tájakra vonulni
 S gétai forrással szomjamat enyhíteni.
 Nem, csak az árnyas kis-kertemben visszavonulva
 Látni a fővárost, látni barátaimat.
 Ez volt óhajom, ennyit akartam elérni e korban
 — Hajh, a jövő titkát, senki se tudja soha! —
 Lám : a sötét végzet nem hagyta betelni a vágyam',
 Kellemes életemet megzavará ime most.
 Tört szívemen már ötven sulyos év baja fekszik.
 S most még rámnehezül szörnyen a számkivetés.
 Már közeledtem a célhoz, azonban erőm kimerült s jaj!
 Elbuktam betegen épen a céloom előtt.

Esztelenül óh, mért is háborítám fel a császárt?!...
 Tőle e föld kerekén férfitu nincs kegyesebb.
 Ámde legyőzte kegyét csufosan hitvány bűnöm, aztán
 El kellett hagynom, mind mibe telt örömmöm.
 Itt kell élnem, ahonnan támad az éjszaki szélvész:
 Pontus Euxeinus bus egü partja hazám...
 Hejh! ha Dodóna galambja, avagy: ha a delphoi papnő
 Ezt jósolja nekem, nem hiszem el, hogy igaz.
Nincs e világon olyan hatalom, sem olyan nagy erő, kincs,
Mely, ha a menny köve sújt, porba ne hullana szét;
Nincs e földön olyan derűs, oly vig, örömteli élet,
Mit beborítani ne tudna az isteni kéz,
 Mert bár, hogy most életem ily szomorú: oka voltam,
 Mégis az égi harag szülte e száműzetést.
 Ám ti, barátim, okulva a sorsomon, isteni Caesárt
 Meg sohse sértsétek, mert nagy az ő ereje!...

Képes Géza
 fg. VI. o. t.

Berey Barnabás

„Nekem már a rét himetlen, a mező kiszűt,
 A zengő liget kietlen, napom éjre dült.
 Bájoló lány trillák, tarka képzetek,
 Kedv, remények, Lillák, Isten véletek.“

... amidőn ifjú lelkeink, mint a nyíló orgonavirágok egymásba borultak, amikor ifjú vérünk tűzével óh hányszor lángra lobbantottuk a sötét éjszakát, hogy a messzi pislákoló csillagok is csak a mi világunkon bámultak, amikor felgyújtott éjszakánk piros világában beharangoztuk kedveseink alvó lelkeit ifjúságunk víg keresztelőjére, szíveinknek tavaszt bontogató szerelmes estéire. — csengtek-bongtak szerető szíveink harangjai mámorosan andalítóan melynek túlvilági zenéjére ringattuk lelkeinket kéjes önfeledten, nem is sejtve a késői idők tépő viharait, melyeknek árva lelkeink lettek nyargaló paripái...

... megszerettem tiszta lelkedet, fényes eszedet, mely anyyi színben ragyogott, ahány oldalról nézte a szemlélő. Derék életeleidet az anyatejjel szívta magadba, nagy eszményeid az atyai hajlék elhagyásakor már ott ültek hamvas homlokod mögött, melyeknek szellemi dajkáid adták meg az irányt. növesztették hatalmas gyermekké, mely átölelte az egész országot, át az egész világot. Erős jellemeddel, kötelességérzetteddel kőoszlop voltál a bodrogparti Helykonon, mely mindig elmozdíthatlanabbá vált, mennél súlyosabb teher nehezedett rá. Bátor fellépésed, biztos tudásod elismerést parancsolt pajtásaidtól, tiszteletet kért a legnagyobbtól is. Őszinte, nyílt, becsületes valóddal telve volt a föld illatával, a magyar búzatáblák gazdag ígérétevel...

1915 őszén hozta be Patakra egy hosszú kasú, tiszaháti parasztszekér. Kerek, tágranyilt kékszemében mesélően ragyogott a magyar falu élete, üde tisztasága; komoly arcán, beszédes ajkain meghúzódottak a nagyrahivatottság nemes vonásai, egy gyermeki léleknek merész álmai. Jött szeliden, határozott léptekkel, árvalányhajás kalapját megemelte a kollégium előtt s úgy ment be hajadonfővel oszlopos csarnokába, mintha szülőfalujának kis templomába lépett volna be, mert nagy templom lehet az, ahonnan a verselő mendikáns fiúk, a szépszavú, tudákos legátus urak jönnek ki a karácsonyi, húsvéti szent ünnepekre prédikálni az Istenről, hazáról s a régi hírneves anyaoskoláról. — Elekes tanár úr lábai elé került Ő szöszske fejével, vigyázó szemeivel s néhány hét múlva, amidőn Petőfi: Tisza költeménye lett feladva s amikor felelésre kerülvén a sor, a névsorban elől állván, őt szólította elő: — No fiam! eltudnád-e mondani Petőfi: Tisza költeményét? — Igen! hangzott a határozott felelet s tisztán csengő, üvegszerű, erőteljes hangjával, találó hangsúlyával előadva azt, bámulatra ragadta tanárját, ki szeretetteljes-bíztató hangon mondá: Hát csak igyekezz fiam, mert úgy látom, hogy a pataki diákok egyik kürtöse leszel s arra nagy feladat és nagy kötelesség vár... S egy pár rövid év múlva, a konvikтусi szinpadra állítja Bathó tanár úr gondos figyelme s nagy hangterjedelme művészi készséggel sírja: Kárpáti hegyeken... Ne add bűnnek szép fejedet... Ettől kezdve tart szakadatlan láncolata nyilvános szerepléseinek a nyolcadikosok nehéz búcsúvételéig, az 1923. év sejtelmesen fájdalmas évszáró ünnepéig.

Pataki diáksága idejében nem volt ünnepély, melyen fényes szereplésével ki ne vette volna oroslánrészét. Az I. Rákóczi György-egylet vallásos délutánjain, imatermünk komoly szószékén, önképzőkörünk ülésein. Kórusunk sorozatos szereplésein láttuk nemes alakját, amint két kézzel szórta életének nagy ajándékát, hol kedvre gyűjtva, hol bánatba ringatva Alma Máterünk kicsinyeit, nagyjait, barátait, vendégeit. Életének gazdag színvirágos bokrétája édes illattal töltötte el a magyar falvak enyhe levegőjű kicsiny templomait, barátságos parókháit, még azokét is, melyekre Trianon sötét árnyéka vetődik. A kárpáti bércek aljában, merre a Latorca susog a setét, csendes éjszakában, onnan is könyörületért ostromolta a magasságos Egeket.

Kürtöse volt Ő a pataki diákseregnek, lett nagy kötelességek néma hordozóivá, küzdött diadalmas munkabírással saját emelkedéséért, szellemi Édesanyjának fenséges eszméiért, porig alázott nemzetének megcsúfolt igazságáért. Munkásságában, küzdelmében kemény, kitarító legény, ki egyenesen megy a Gondviselés által kijelölt úton, arról le nem tér, le nem téríthető. Tisztában volt elhivatottságával, magas eszméiről ezért nem mondott le, ezért szerzett annak érvényt bárkivel szemben is. Tudta, hogy az önzetlen hazafiságot nem azokban kell keresni, akik legtöbbet beszélnek, hanem, akik legtöbbet dolgoznak. Minden ízében, minden csepp vérében telítve volt nagy vágyódással a magyar hajnalhasadás iránt, szerette volna ifjú életét odaadni egy nótás, tízes-véres lakodalomba, magyar honvédek vígságos

haláltáncában táncolni szilajul, vakmerő kebellem, tüzesen pattogó ősi rithmusra a fölkelő nap vérszínű világában.

Jó barátod, a kacagó Élet, egy csókos nyári este, szent hevülettől dagadó kebledbe belevetette a halált hozó kór undok férgeit s 23 éves színpompás életed a tragédiák véres és komor fenségébe borult . . .

A társadalmi szereplések fényes horizontjáról estél le, nem vártad míg a csontkaru férfi a lejtő bozótján, kemény szikláin át vonszol le a mélységbe, keresztül a lemondás keserves napjain, a kétségbeesés sötét éjszakáin, melyeknek átélése szívet szaggatóan nehéz lett volna szerelmes lelkednek, hanem ha már elvégeztetted, úgy bátran léptél át a fekete kapun emelt fővel, virágosan . . .

Jó Barátom! „Megrepedt a szívünk harangja. Nem szól, nem ráz, nem erősít csengő muzsikája. Némán bólint az üres váz, aminek formájára virágok kedveskednek a tavasz színcsókás terhében és a néma bólintásra lehanyatlik a fejünk, magunkbamélyed a lelkünk és azt mondatja velünk“ . . . az Eszme elbukik, megfeszítetik, de harmadnapon a dicsőség fénykoronájával kél ki sírjaiból.

Látlak lelki szemeimmel kedves Barátom, amint fénylő homlokoddal könnyesarcu édesanyád előtt állsz, gesztusra veted karjaidat s ünnepélyes hangon, mint a húsvéti harangszó zenged el :

Engem ne sirasson, engem ne sajnáljon . . .

(Királyhelmece.)

K. J.

~~~~~

Anch'ió !

Szeretem a sötét és tompa színeket,
A mélyhangu bús kesergő zenét ;
Szeretem a felcsukló könnyeket
S az élet fáradt, lassú ütemét

Szeretem az ég fátyolos mezét :
A felhőket, égő villámival ;
Szeretem a kín fájdalommal neszed
S az emléket, ami már kíhal.

Szeretek mindent, ami keserű :
Felhőt és árnyat és fátylas eget
S amire többet alig jön derű,
Szeretem, jaj, nagyon a szívemet.

Györék József.

A MEKDSz kiküldöttei

voltak vendégei f. hó 6—7-én a Hittanhallgatók Egyletének s rendeztek előadásokat a Főiskola tanácstermében, theologusok, tanítóképzősök s felgimnázisták számára. Az érdeklődés, ami az előadásokat végig kísérte, mindvégig élénk s lankadatlan volt.

A megnyitó előadás 6-án este folyt le, amikor is Deme László szövetségi kiküldött a *Diákok Háza igazgatója* ismertette a célt, amely a MEKDSz e nberreit Patakra hozta. A MEKDSz programjába vette a vidék főiskoláinak meglátogatását az összetartozás érzésének fokozottabb ébrentartása céljából s lelki javaknak közlése végett.

Hetedikén fél 9 óraker Deme László áhítata nyitotta meg a napot. János ev. 10₁₁ alapján szólta az ígét. Ezután Szabó Zoltán ujhelyi hitoktató gazdag tartalmú, eszmélkedése indító előadása következet e címen: *Mi vagy te? Ügyes bevezetés után* — a felületes önvizsgálatot pellengére állítva -- merész, egyéni beállításban festette meg a diák élet ürességét, ideálokban való szegénységét s rántotta le a leplet sok fogyatkozásunkról, amelyeket úgy szeretünk takargatni. Komor, szomorú hangulatú volt a rajz Talán egy kissé sebzett s bántott is de épen ez a dicsérete, hogy szava nem volt pusztába kiáltó szó.

Utána testületileg jelentünk meg a délelőtti istenitiszteleten, melyen Forgács Gyula lelkész hirdette az Úr ígétét.

Délután két előadás volt: A Szalay Károly emódi orvosé, és Forgács Gyula helybeli lelkészé.

Szalay Károly a magyar ifjúsághoz intézte szavait. Evangyéliomi alapelveken állva hangsúlyozta magas színvonalú beszédében, hogy a magyar haza egészséges lelkű és testű ifjakat követel s adta meg a gyakorlati irányításokat az ifjúság sokféle kísértéseinek leküzdésére, nemes s erkölcsös életfolytatás eszközzésére. Előadásának különös nemességét s komolyságot kölcsönzött a magas valási és ethikai álláspont, amelyen egész előadásában állott.

Forgács Gyula „A lelkész és tanító együttműködéséről“ beszélt. Értékes, helyes alapokra épített előadásában megállapította, hogy századunk a szocializmus százada. Kimutatta, hogy a szocial demokratizmus a politikától befolyásolva a szociális élet törvényeit félreismerte s a helyett, hogy a társadalmi életet megkönnyítette volna, még inkább megnehezítette. Hangsúlyozta, hogy a társadalmi élet egészséges fejlődésének irányítására a bibliai ref. keresztyénség van hivatva. A ref. egyház főfeladata, hogy a modern kor igényeihez mérve ragadja meg azt, ami az őskeresztyénségben meg volt: a gyülekezetnek családias közösségben való megtartása. Mivel ennek megvalósításához idő kell, itt várakozik nemes és jelentőségteljes szerep mind a lelkészre, mind a tanítóra: új generációt kell nevelni! Többről van tehát szó, mint affelet való szófecsérlésről, hogy ki tanítsa a vallástant, a lelkész-é avagy a tanító ?!

Az áldásos, sokak lelkére kiható javakért, mikkel ez alkalommal gazdagodtuk, ezen az úton köszönet mondunk a MEKDSz-nek!

Keresztek.

Suhog a sarló, a kasza peng
Rengő mezőkön
Legények s lányok nótája cseng.

Mily rút a halál: így tünődöm! . . .
Nem élünk mégsem
Nála nélkül a sivár földön.

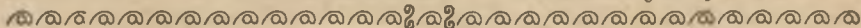
Marék szem csak egy-egy kévében,
S hányan mosták meg
Vérben, sóhajban, verejtékben!

Nótaszónál keresztek nőnek,
Öreg anyóka
Kalászt gyűjt a titkos jövőnek.

S hogy felé zeng a régi nóta
Fáradt szeméből
Könnypatak ömlik a tarlóra.

Az Elet vet s a Halál arat . . .
Ki tudja hányszor
Roskadok meg keresztem alatt! . . .

Zsivos József

Az emberen kívüli ember.

I. Szegény bátyámnak adtam ezt a nevet. Az ő történetét írom itt le, az ő hihetetlen és „fantasztikus” történetét. (Ha látnák az arcom; milyen rémült-szomorú most, hogy leírtam a fantasztikus szót)

A szobámban fehéren ég a villany, az óra nyugodtan tik-takol, kint csöngetnek a villamosok, autók túlkölnék, emberek nyugodtan intézik a dolgaikat és! Jaj! — és a bátyám eltűnt az anyagban.

De már látom, hogy így nem lesz jó. Ami nekem örökre égető kínzó valóság, az maguknak egy történet. Különös, bizarr történet, de több semmi. Utána egész nyugodtan megvacsoráznak és a holnap-i dolgaikra gondolnak. És így van ez rendjén, csak . . . csak mégse. Most elpróbálom mondani a bátyám történetét röviden, a kezdettől a vég-ig. Még rajtam ül az első rémület, ighát bocsásanak meg, ha szeles leszek.

II. Bátyám fiatal korától kezdve matematikát, kémiát és filozófiát bujt. A kastélyunk három termét egybetőrtette és itt rendezte be a laboratóriumát. Sokáig éltünk úgy, hogy csak az étkezések idején

találkoztunk. Én ebben az időben nyakig voltam az esztétikában. Napok hosszat a könyvtárban és íróasztalomnál ültem és magányomból csak néha gubóztam ki valami utazás kedvéért. A bátyámról, akkor, nem tudtam semmit. Talán egy kissé le is néztem örökös kémiaiával és a matematikájával. Mindketten tiszteltük az egymás zárt életét és nem nagyon zavartuk a csendjét.

Az első jel „arról,” egy vacsorai beszélgetés volt. Mindenféléről beszélgettünk. Ha jól emlékszem, éppen a quantum elméletéről volt szó, mikor a bátyám, a tényérjába nézve valami olyat mondott, „hogy érdekes volna megcsinálni, hogy az ember a világ fokozatok között utazhasson. Hogy, például, ellátogathassak ebben a natur-szeletben létező valamelyik világmindenségre; innen aztán elutazhatnék egy — hozzánk viszonyítva — még kisebb Kozmoszra, mely az előbbinek egy atomjában van és így tovább.” Mondom, körülbelül ezeket mondhatta.

Én annyit mondtam, hogy érdekes, aztán ásitóitám egyet és egy ismeretlen Rodin-ről kezdtem beszélni.

... Úgy látom magam előtt ezt az egész jelenetet, mintha most élném. Most már tudom, hogy mi volt a jelentősége ennek a megjegyzésnek melyet én egy ásitással elintéztem. Ez az ötlet felpillantotta a bátyám egész életét.

III. Évekig folyt a megszokott mederben tovább az életünk. A nyugalom és az egymásnemzavarás talán még nagyobb lett. Az étkezésekről elkéstünk és sokszor hetekig nem láttuk egymást.

A bátyám egész kis gyárat rendezett be magának. Vagy harminc embert foglalkoztatott. — Érdekes. Most kapom csak rajta magam, hogy irtam a kastélyunkról, könyvtárról, kutatásaimról és független életmódunkról, csak arról nem, hogy mi tette ezt lehetővé: a családi körülményeinkről.

A bátyám huszonöt, én tizenkilenc éves voltam, amikor apánk, ki Magyarország egyik nagy vagyonu gyárosa volt, itthagyt minket. Szegény anyánk már rég meghalt. Azóta élünk erdélyi kastélyunkban.

Egyszer, kószálási hangulatomban betoppantam a laboratóriumba. Nagy csomó különös alakú gépet és eszközt láttam; egy hatalmas íróasztalnál a bátyám dolgozott valami számításán. Hisztérikusan markolászta a haját és arcán hidegtelelős érdeklődés ült. Akkor épen egy torz szerelmen estem át, melyből sokat szenvedve kerültem ki és sok elfogyasztatlan szeretetet volt bennem. Letültem az íróasztala szélére és szóltam: „Most beszélj.” Éreztem, hogy neki már rég kellett beszélni s í t a perc, mikor megoldódnak a zárok és előjön a lélek.

IV. És a bátyám beszélt. Szavainak fojtott muzsikája volt és hangja valami belső tüztől remegett. Beszédéből megtudtam, hogy az a vacsorai, szeles ötlet közel áll a megvalósuláshoz. A bátyám belemelegedett a beszédbe és olyan dolgokat is elmondott, amelyekhez tudhatta, hogy nem értek. A technikai kifejezések tompán viszhangzottak a hombárszerű laboratóriumban és én egyre rémültebben figyeltem a bátyámat. Láttam, hogy késő. Késő; már fana-

tikus. Hónapok, évek óta vivja kivihetetlen energiával csatáit, a labororium fehérköpenyes csatáit . . . Beszédéből megértettem, hogy feltalálta az atom-bontót és valami sugarakat és most már csak kisebb technikai megoldások vannak hátra. Gépét fokozati-gépnek nevezte el, mivel lehetővé teszi a közlekedést a világfokokozatok között.

A végén felugrott: „Úgy bizony öreg fiu, utazni fogok a Kozmoszokon.“

Ott ültem a bátyám íróasztalán és egy gyerekkori benyomásom éledt föl. Mikor a Pesti Hirlap naptárát néztem, amelynek címlapján egy naptárt kínáló lány állt, mindig arra gondoltam, hogy annak a naptárnak a címlapján, amelyet ezen a naptáron álló lány kínál, van egy ilyen naptárt kínáló lány s így megy ez tovább: minden naptáron van egy lány és mindegyik kínál egy naptárt . . . a végtelenségig. — Ez a kis benyomás éledt föl. Hát valami ilyen lehet a világok rendszere is. A mi világrendszerünk benne van egy más világrendszer egy porcikájában s így megy ez tovább. És a bátyám „utazni“ fog a világrendszerek közt — Később kiültünk az erkélyre. A kényelmes karosszék és a langyos éjjel befonta aztán álommal lüktető fejünket.

V. Gyorsan követték egymást az események. A bátyám befejezte a gépét és készült az „utazásra.“ A gépet sokszor nézegettem ebben az időben. Elkövetkezett az „elutazás.“ A bátyám bent állt a gépben. A kerekek halkán siklottak, a koncentrátor ércesen fénylett. Minden be volt igazítva, csak el kellett fordítani egy kart és az atombontó megkezdte a munkáját és a szintetizátor, a „pszihoszintetizátor“ elindítja a lelket.

A laboratoriumban hidegen világít a villany, a sugarak acél-szürke nyalábjá imbolyog, az atombontó perceg és a bátyám *emberen kívül van.*

* * *

Azóta egyszer volt itthon. Megjött és rögtön írni kezdett. Két hétig éltünk így. A bátyám írt írt. Néha ernyedten lepihent. Semmit nézően hajolt könyvek fölé. Földi könyvek! Milyen kicsi lehetett neki ez a parányi zürzavar. Én mindig, azon melegében, elolvastam, amit írt. Munkáának címe: „Túl az emberen“ volt. De erről majd később. Egy este bevittem magammal az ujonnan megírt részt, hogy az ágyamban e'olvassam. Másnap reggel a bátyámat már nem találtam sehol, újra elutazott. Délután a labororium valahogy — még máig sem derült ki —, meggyulladt. Azután egymásután következtek be a robbanások. Én a rémülettől és a fájdalomtól eltompulva néztem a katasztrófát. Egy öreg inas mellém állt és könnyes szemmel mutogatott egy szobára, melyet a lángok már majdnem elborítottak. Ott született az apám. Eh. Mit bántam én akkor, ilyen kegyeleti dolgokat, a bátyám, az én élő, öntudattal bíró bátyám valahol az anyagban maradt. Jaj. Hogyan hívom vissza a Kozmoszok közül.

De a gép elpusztult és a bátyám túl van, kívül van az emberen, örökre túl.

VI. Nem lírizálok már szegény bátyám elveszte felett. E megemlékezésemet is csak azért írom, mert tartozom vele az emberiségnek.

Bátyámtól csak az a töredék maradt fent, amit a pusztulás előtti estén magammal vittem és, amit a megemlékezésem végén szószertint közölni fogok. Töredék lesz csak, de perspektívákat táró töredék. Valami keveset látunk a „Túl az emberen“-ből.

A bátyám nagy munkája elpusztult. Egyedül én olvastam csak az elkészült részeket. Világéletemben esztétikai hajlandóságú voltam s így a bátyám sok mindenféle tudást felölelő működése meglehetősen idegen világ számomra. Megpróbálom minél teljesebben felkutatni a memóriámban s lehető vilagos képet adni róla.

Bátyám bevezető szavaiban elmondja, „hogyan feltalálta a fokozati gépet. A világrendszerek között minden nehézség nélkül utazhat. A nekünk elképzelhetetlen kicsi és nagy világrendszereken tett utazásait nem akarja leírni itt, mint érdekesítő olvasmányt, hanem az így megismert Végtelen törvényeit próbálja körvonalozni az ember számára. Őt nem köti már semmi. Nem tartozik semmilyen fajhoz. Nincs semmilyen bolygóhoz kötve, sőt semmilyen világrendszerhez. Szabad lélek. Amennyiben az emberi fajta keltette létre, úgy érzi, kötelessége beszámolni“ Körülbelül ezeket mondta el a bevezetésben. A következő részekben egy keveset írt az utazásairól. Itt többnyire olyan dolgok voltak, amiket nem nagyon értettem. Például, hogy szerves életnek nemcsak szén, hanem vas, réz vagy higany sorozat is lehet az alapja.

Később elmondja, hogy szerves életre nem nagyon akadt. Itt fejti ki, hogy a szerveség tulajdonképpen relatív fogalom. Egy szervetlen „elektronban“ van egy világrendszer, amelyen szerves élet van. A „szerves“ és „szervetlen“-nek nincs elválasztó határa, csak a műszereink rosszak. Ezután rátér a szerves életre. Hosszú fejezetekben foglalkozik az érzés lényegével, egy magasabb fokon az „ösz-tönnel.“ Az ösztönt „rothadási értelemnek“ nevezi. Az élet, a szerves anyag élete bizonyos fok melletti rothadás. Az ember például 36° mellett rothad. Csudálatos hideg és közönyös volt a stílusa, mikor ezekről írt: „Az ösztön, a „rothadási értelem“ bizonyos cél felé tör. Célja önmaga: a rothadás. Mi, akik közelről nézzük az ember lakta bolygót „magasztos élőkről“, az „élet értelméről“ beszélünk. Nézzünk csak egy kicsit magasabbról. Az egész egy kis rothadó göröngy. „Rothadásból rothadás egész az elmálásig.“

Elér aztán a gondolatig. Itt vetem közbe, mielőtt „A gondolat“ című, a bátyámtól fennmaradt fejezetet ide iktatom, hogy az olvasó mást fog kapni, amit várt. Aki szórakozásból olvas talán, csúfolódni fog, de nagyon sokat kap az, aki olyan kereső, mint a bátyám.

VII. Itt adom a töredéket :

A gondolat.

1. Meglepett és elszomorított, hogy utazásaim közben seholsem találtam „civilizációt“, seholsem akadtam „gondolkodó lényekre“. Már ekkor láttam „kulturánk“, „civilizációnk“ valódi lényegét. A Huszonnégyes világfokozaton (az egyes fokozat a föld) aztán megtaláltam a „gondolat értelmét“.

Már a földi szerves lényeknél is láthatjuk, hogy van olyan szervük, mely képessé teszi őket arra, hogy életüknek megfelelő, kedvező körülményeit megtalálják, az elemek ellen harcoljanak, a fajuk, a maguk érdekeit érvényesítsék, szóval, hogy beilleszkedhesenek környező világukba. Ezt a „szervet“ a földön ösztönnek, agyvelőnek nevezzük. Utazásom közben nem egy „szerves“ fajra akadtam. Alakjuk, belsejük és szerveik földi szemnek fantasztikus és groteszk, azonban mindegyiküknek megvolt ez a beilleszkedő „szervük“. (Ne haragudjanak, hogy annyi mindent idézőjelbe teszek. Ezek az idézőjelek azt jelentik, hogy ami köztük van szó, emberi szó, földi szó, az emberre vonatkozik és az embertől ered. Ezért nehéz emberen kívüli viszonyokban alkalmazni)

A Huszonnégyes világfokozaton akadtam „civilizációra“, „kulturára“. Az általam bejárt 70 világfokozat milliárd és milliárd szerves fajtája között, tehát csak kettő van, mely kulturát teremtett.

Ezt a másik „gondolkodó“ fajt nevezzük világfokozatokról „Huszonnégyeseknek“. A Huszonnégyesek bolygójáról, szerveiről és környezetéről később írok bővebben. Most csak annyit, amennyi e fejezet megvilágításához szükséges.

A Huszonnégyeseknek a „gondolataik“ közlésére, egy hártás, ovális szervük van, a közlés felfogására pedig egy folyadékkal teli nagy táská, mely a „testük“ előlső oldalán a leadó szerv alatt van. „Gondolataikat“ *kövel* közlik. Nevezzük ezt a hővel való gondolat-közlést „*habélés*“-nek. Az emberek hangokkal beszélnek, a „Huszonnégyesek“ hővel habélnak.

Most önök megint azt várják tőlem, hogy leírjam a Huszonnégyes „kulturát“ és „civilizációt“. Hogy ezt miért nem tettem, a következőkből kitalálnak.

Nem tudom, hogy jutott-e az eszükbe, hogy az általam bejárt rengeteg világ, milliárd és milliárd szerves fajtájának, mind volt olyan szerve, amelyekkel betud illeszkedni a környezetébe, — nevezük ezt ösztönnek, agyvelőnek vagy „rothadási értelemnek“ — de csak két fajtának volt, az ugyanilyen szerven alapuló gondolkodása.

És itt bontakozik ki a gondolat értelme, a kultura lényege. A milliárd és milliárd szerves fajta közül, csak kettőnek van gondolkodása. Miért?

Megfelelek rá. A felelet rémületes, szomorító, nihetetlen, magától értetődő vagy istentelen lesz, csak attól függ, hogy ki olvassa. Egy biztos: igaz!

Azért, mert ennek a kettőnek vag gondolat kifejező *szerve*. Az embereknek azért van kulturájuk, mert gégejükkel hangba foglalják a gondolataikat, a Huszonnégyeseknek pedig, mert hőbe foglalják.

A sok milliárd szerves fajta, csak arról gondolkodik, ami szükséges arra, hogy beilleszkedhessen a környezetébe. Azonban az emberek és H. K. közölni kezdték a gondolataikat. Eleinte csak olyat közöltek, amit éreztek, láttak, hallottak — ami szükséges. De aztán lassan szölamok alakultak. És mivel a gondolat mindig a valóval kapcsolatban támadt és mivel a beszéd és a habéd ezt fejezi ki, ezentúl valóságának tekintették, amit beszéltek és habéltak. Így lett a különböző érzet-kifejezőkből — a jajból, a jóból (mert izlik, mert tetszik) a sötétből és hidegből — és a többiből, ami megkönnyítette a beilleszkedést egy környezetbe, egy emberi vagy Huszonnégyes társaságnak — kultura. Kultura lett a maga mithoszával és metafizikájával.

A mi kulturánk és gondolkodásunk egész a kifejező szerv szerint alakult, épúgy a Huszonnégyeseké is. A következőkben nagyon vázlatosan és leegyszerűsítve adom egy kultura kialakulását.

A primitív ember meglát valamit, ami szokatlan és előtte megmagyarázhatatlan és felkiáltt kérdésen, mondjuk, hogy „a-á?” Így kiállt sokszor fel, ha valamit kérdez, ezt a hangot használja. Szóval ez a két hang azt jelenti, hogy „miért?”, „mi értelme?” A primitív ember dédunokája már nem tagolatlan felkiáltással kérdez, hanem egy szólammal: „mi értelme?” Kialakult ez a fogalom: „mi értelme”, „értelem”. Most már az ember mindenről — még olyanról is, ami neki szükségtelen, hogy tudja — azt kérdi, hogy mi értelme. S mivel feleletet vár a kérdésre, felel rá önmaga. Ezt a feleletet nem a való, az anyag adta, hanem az ember. Így tolódik el aztán az ember gondolkozása a valótól s így kérdez és felel az emberi kultura sok-sok olyan dologra, ami nem tartozik rá, ami rajta kívül álló, ami emberfeletti, ami lélek . . .

Így él egy hamis „lelki” világban eltorzítva hivatását. Mert az ember hivatása *nem az,*

hogy bemutassa az életet, mint a művészetben teszi,

sem, hogy átalakítsa és legyőzze az életet, mint a technikában teszi,

sem, hogy megmagyarázza és megértse az életet, mint a filozófiában és metafizikában teszi,

hanem, hogy: *folytassa.*

Az élet arra való, hogy folytassuk.

* * *

Főntebb arról írtam, hogy milyen hatást tehet egyesekre a feleletem a kultura okáról. Nem tudom belátják-e a jelentőségét. Megmagyaráztam, hogy a kultura, a gondolkodás ferde kinövés. A kultura csak arra szolgál, hogy igazi célunktól és hivatásuktól eltérítsen.

Egy olyan ember írja ezeket a sorokat, ki sok világmindenséget bejárt, millió szerves és szervetlen életet tanulmányozott. Egy olyan ember, aki elhagyta ezt a kis anyagi szemcsét, amelyen emberek is laknak; egy olyan ember, aki büszkén mondhatná: Ime én, ime az ember; áttöri a Kozmoszok falait s minden lehetőséget kimerít.

Ez az ember mondja nektek, emberek, hogy nyújtózkodó törpék vagytok, kis gögös buták. Emberkék! Hát ti legyőzitek a természetet? Ugyan, ne mondjátok már? És mivel hát? Hosszabb az életetek-e, mint volt 5000 évvel ezelőt? Boldogabb, megelégedettebb, „bölcsebb“ utódokat tudtok nevelni? „Bölcsebb?“ Igen. Mert mit ér az, hogy a fiatal ember megtanulja hogyan fejezték ki meghalt népek a gondolataikat, hogyan és hányszor öldököltek ősei és hogyan nevezték el az emberek a csillagokat és a többi, ami merőben emberi csinálmány. Mert most mindezeket tudni kell annak, aki élni akar. Nem látjátok, hogy kulturátok egy kába circulus vitiozus. Embertől az emberig s így megy ez örökös, kuszált körforgásban. Ugy belegabalyodtatok kulturátokba, mint a pók saját hálójába.

Közben nagy képpel kiabáljátok: haladás, haladás.

Nem fontos, nem „fő“ az ember. Az értelem semmi. A természet — az a természet, melyet én ismerek — nem túr természetén kívüliséget. Különben is! Mi kitermeltük az értelmet s sietünk vele felruházni a természetet is. Elképzeljük egy öreg tudósnak, ki egy ismeretlen, magas cél felé fejleszti „evolucionálja“ önmagát egy bizonyos, rejtélyes életerővel. Az már ugy-e világos, hogy e magas cél elérésére az embert szemelte ki jó tudósnak. Hát a természet nem ez! Van — és megmagyarázhatatlan. Először is azért, mert az „ok“, „cél“, „értelem“ az ember alkotása, egy olyan szerves lényé, (szerves = rothadó), mely „ideig“ tart; másodsor, mert a tojásban lévő csibe nem láthatja a tojást — és mi végleg benne vagyunk a „természet“-ben.

2. Most a Huszonnégyesekről kéne beszélnem. Hát legyen.

Mielőtt az alakjukról és szokásaikról írnék, tisztába kell jönnünk avval, hogy az ember nem érthet meg más „gondolkodó“ lényt. Mi, akik már tudjuk, hogy a gondolkodás mennyire természetes értelem nélküli, hogy alapjában már elszakad a valótól és torz vágányokra tér és, hogy mennyire determinálja a közvetítő szerv — mondom, mi ezt könnyen megérthetjük. Mi emberek mindent szólamok és fogalmak útján közlünk, a Huszonnégyesek dettó. Mi ezeket hanggal, ők hővel közlik. A fogalmaink természetesen a szerveinkhez igazodnak. Amennyiben a Huszonnégyesek nem tudnak abba a relációba kerülni a világgal, amit mi látásnak nevezünk, hiányzik „gondolkodásukból“ a végtelen, a tér stb. Azt hiszem, nem kell több példát felhoznom. Belátjuk, hogy be vagyunk zárva az emberbe.“

Ennyi az, amit bátyám rámhagyott és talán az emberiségre is. Ha befejezte volna a „Túl az emberent“, úgy hiszem ezer lapon keresztül, ezer bizonyítással és példával sem mondott volna mást.

* * *

Elfogyott a megemlékezésemből az első kiadás már s éppen a másodikat rendeztem sajtó alá, mikor ezt a levelet kaptam:

Testvér!

Mi, „A new-yorki lélek kutató kör“, XXX-i szeanszunkon közlekedésbe jutottunk szegény bátyád szellemével. A médium rendkívüli

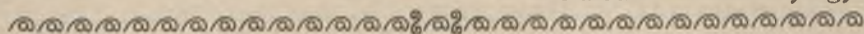
módon megerőltette magát. Csak nagy nehezen tudott beszélni: "... elszakadtam a földtől, a hazámtól. Egyedül... testetlenül... vagyok és örökké... élek. Jaj. Vagyok... örökké... Átkozott a gondolat... elszakított a testemtől... Átkozott a gondolat; megvalósította önmagát... Gondolat — az — ürben — lélek — a — végtelenben — kába... ká... hiábavalóság..." — Ezek voltak szegény bátyád szavai. Minden imádságunkkal, minden erőnkkel kérjük, keressük őt. — És várunk Téged. G. H. Andrews."

Higgyem??

Bolyong a megölhetetlen lélek?

De hisz a lélek csak torz frázis, kába véletlen: Te mondtad,
Bátyám!

Pálóczi Horváth György.

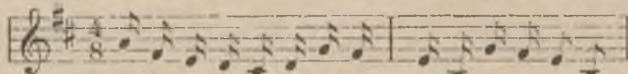

Aranyhajú édes anyám...

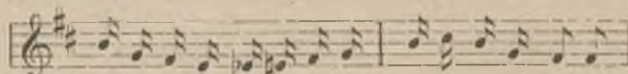
Hazay László.

Hallgató, magyarosan.

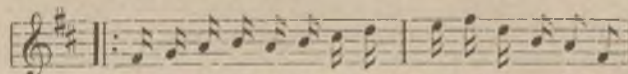
Császár József.

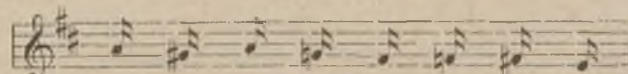
1. A-rany-ha-jú é-des a-nyám Lent a fa-ló vé-gen
2. Itt... a za-jos vá-ros vé-gen, Szép szó-val rin-gat-nak

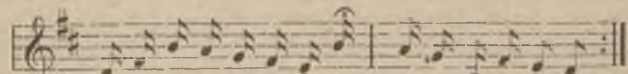
Tölgy-fa böl-cső-ben rin-ga-tott Va-la-mi-kor ré-gen.
Ha-zud-nak a fé-nyes sze-mek: Ha-zud-nak az aj-kak,

I-gaz szív-vel da-lol-ga-tott, Hesz-szű őj-sza-ká-kon.
Csak egy ma-radt i-gaz hozzám; Szí-vem-ben a vé-re,

Csi - ese - reg - ve ha - za - té - rő;
Rá - eső - ko - lom fá - jó lel - kem,

Vil-lás far-kú fecs-ke fész-ke... Tapadt meg a há-zon.
E-züst ha-jú é-des a-nyám; Resz-ke-tő ke-zé-re

A pataki cserkésztszti gyűlés.

A Magyar Cserkész Szövetség II. (miskolci) kerületének tisztjeit márc. 21-én látta vendégül a kerületi tszti gyűlés alkalmával a főiskolai 134. sz. Hegyaljai Erő cserkészcsapat.

Március 21-én vasárnap a délelőtti vonattal érkezett Patakra a Csonkafelvidéknek 27 tisztje akikhez csatlakozott *Dr. Zsembery Gyula* orsz. főtitkár és *Dr. Major Dezső* orsz. gazdasági titkár Budapestről. Az állomáson fogadtatásukra megjelent Harsányi Isván theol. tanár és Csontos József gimn. igazgató; valamint a Hegyaljai Erő és II. Rákóczy Ferenc csapatok egy—egy őrise.

A vendégek az állomásról befelé menetközben a tornatéren felállott főiskolai 134. sz. Hegyaljai Erő és tan. képző intézet 234. sz. II. Rákóczi Ferenc csapatok felett tartottak szemlét, majd a Főiskola tanácstermébe vonultak fel és kezdetét vette az értekeztet.

A Magyar Hiszekegy elmondása után *Dr. Puky Endre* cserkész ker. elnök nyitotta meg a gyűlést, üdvözölve a megjelenteket a pataki iskola falai között, ahol, — mint mondta — a legaktuálisabb a magyar cserkészlet igazságának kimondása, mert Patak levegőjét a történelem szentelte meg s most a Trianoni határ közelsége aratja még szentebbé és teszi a történelem fókuszává.

Utána Balázs Győző miskolci ref. gimn. tanár a 19. Bükk csapat parancsnoka tartott igaz őszinte érzésből és megtapasztalásból fakadó és mélyen megindító előadást a 10. cserk. törvénynek a tisztaság követelményinek fenségéről. Rámutatott arra, hogy mennyire ezen fordul meg minden társadalmi átalakítás és győzelem.

A gyűlés legfontosabb pontja volt a május hóban Üjpesten rendezendő nemzeti nagytábor ügye, amely magába foglalná az ország minden csapatát. A kérdést Zsupán László ker. ügyv. elnök tárgyalta, amit *Dr. Zsembery Gyula*, *Dr. Major Dezső* és *Bódy Cornél* cserkész tsztek egészítették ki hozzászólásaikkal.

A másik tárgy volt, amelyet a gyűlés tárgyalt a patakiak óhajta az „öreg cserkészlet.” Ezt Király Ernő egri róm. kath. gimn. tanár adta elő. Erősen hangsúlyozta, hogy az öregcserkészlet nemcsak pedagógiai, de főleg sociálpedagógiai és nemzeti szempontból is óriási fontosságú feladat. Sokan szóltak hozzá a kérdéshez, de teljes határozott eredményre nem juthatott a gyűlés az öregcserkészlet kezdetleges és kiforratlan volta miatt.

Gyűlés után a konviktusban közebeden voltak a résztvevők, amit a Főiskola nyújtott magyaros vendég szeretettel. E helyen is köszönetet mondunk érte a cserkészlet nevében.

Délután a Rákóczi várat, a Főiskola könyvtárát, gyűjteményeit a tanítóképző intézetét stb. tekintették meg a cserkésztsztek, majd részint 3 óraker, részint este fél 9-kor hagyták el Patakot.

Amikor tudósítást adunk erről a kedves gyűlésről örömnünknek is kifejezést kell adnunk, hogy korunknak ez a páratlan hatású ifjúsági mozgalma mind nagyobb és nagyobb tért hódít közöttünk is és hogy ez alkalommal Patak, a régi diáktradíciók főhelye látta vendégül az

magyar ifuság modern harcosait. A gyűlést mindvégig élénk érdeklődés kísérte. A megjelent 29 vidéki tisztén kívül ott voltak Harsányi István theol. tanár, Csontos József gimn. igazgató, valamint a pataki cserkészcsapatok parancsnokai, tisztjei s. tisztjei őrs és rajvezetői, öregcserkészei és sok érdeklődő a Főiskola ifjuságából.

Kisérje igazi „jó munka“ és ennek folytán fakadó gazdag áldás a magyar cserkészélet útjában, mert mi is úgy éreztük, hogy ez a hivatott kertésze a csonka törzs új hajtásainak.

Hozzá ! . . .

Te vagy az álmok áldott istennője
 Én meg szerelmes, koldús dalnokod.
 Fényben, tavaszban míg rád mosolyg az ég
 Dal gloriázza bliszke homlokod . . .

Dacos, kegyetlen vagy, miként egy Caesar
 Lelkedben szunnyad üdv és kárhozat,
 Szerelmes vágyban, csókos ölelésben
 Te szőtted mégis legszebb álmomat.

Te vagy a Tavasz . . . Én az Őszben élek,
 Vezércsillagom fénylő két szemed,
 Nyomodban járok s bár sújtson a végzet
 Örök szerelmet esküszöm neked ! . . .

Mauks László.

~~~~~

Hangulatkép a berlini Studentenküche-ből.

(1925 márc. 8.-i névnap-i ebédem helyett, amikor elvesztettem az ebédjegyemet)

Az ócska, diákétkezdévé mustrált gránátos kaszánya bolthajtásos, barlangszerű hosszú földszintjében a diákok éhes hangyarája.

Főzelék nev alatt ismeretlen paréjok, dudvák és agyagszínű fővetlen német krumplik bosszus konferenciája. Nagy kondérok előtt ételosztó öblös kanálakkal vén asszonyok étvágytalanítják a sorban álló bursokat. 3 márkáért egy hétre előre váltott jegyeik megfelelő szelvényét leadják egy duplán vén és triplán rút Cerbera előtt, aztán a főzősarlatán megkérdi: Wieviel? t. i. mennyit adjon az „étel“-ből. A burs habozás nélkül rávágja: Viel, vagy egy vigyorintással megtoldva: die ganze — s kinéz belőle, hogy meg tudná enni naponként egyszer táplált gyomrával az egész kondért. A kanál alámerül, a rejtelmes lélottya a tányérba lötyten, a burs düledt szemmel eszik, fiatal lelke mosolygásának zsírja rácsurog az ebédet alkotó főzelék titokzatos keresztjévé.

A kondérok előtt foszladozó emberkötélben ott szorongok én is, szokás szerint most is elrévedezve . . . Valahogy úgy tetszik, hogy a születéssel minden ember megkapja a maga egész életre szóló Wochenkarte-ját s annak naponként esedékes szelvényeivel szépen odabandukolunk a nagy bánatüstökhöz, az életpárkák beelöttyentik szívtányérunkba a szomorúságlevest s ha kérdik, *mennyit?* (ebből a szürke és keserű életételből . . .) mi még balgatagul azt kívánjuk: *sokat!* És esszük a bánatfőzeléket — és ez az Elet s ha bánatot nem ennénk, talán nem is élnénk . . . Milyen izetlen . . . Sót, legalább egy kis sót belé! . . .

Már itt állok az üst előtt, a párka meríti kanalát és érdesen nyikorogja: — Wiewiel?

Nagyon éhes vagyok, de még számban ennek a bizarr gondolatmenetnek az ize s szinte ijedien igyekszem fékezni a fekete kanál merülését: — Bitte, nur sehr wenig. Kérem, *csak* nagyon keveset!

Piros tintával . . .

Senex.

Retorika.

A *beszéd* már nem a miénk! Csak a gondolatok vastag kender-szálaít tudjuk a kifejezés szövészékébe énünkéből aláereszteni, a többi úgy kell beleszólni színes idegen fonalakból, tarka vásári pamutokból. Vagy megfordítva, hogy a magunk citromos-cukros fraseológiájával fényeskedni tudjunk, idegen gyertyabelekre kell sokszor rá-mártanunk.

Fizika a szociológiában.

A rutin nem más, mint az archimedesi pörgettyű elvének (a pörgettyű a gyors és állandó *forgás* következtében tartja meg mindig és minden helyzetben egyensúlyát) a társadalomban való érvényesülése.

Fantáziacsiklandás.

A világ nagyon egységes. Amikor két legellentétebb fogalom ellentéteiről könyvet írok, midőn egymás mellett emlegetem őket, diametrális pontjaikról összekötő gondolatszálakat fűzök, annyira *egyek és hasonlók*, épen *szimmetrikus ellentétük*nél fogva, mint a jobb kéz és bal kéz, mint a keleti pályaudvar érkezési és indulási oldala.

Ezzel az elvvel be lehet rendezkedni költői és merész hasonlatok tömeggyártására.

Pl. adva van az én szívem, s az ideáalom kalapja. Néhány változat: Valahányszor pipeskedő, kacér kedvvel használni akarja, azt is, mint ezt, átszúrja. Azt is, mint ezt, cseréli, változtatja. Ma divat és örül neki, mások előtt is szívesen fitogtatja, holnap megint kelletlen, szégyelt mindakettő. S aztán elnyúzza, vagy eldobja ezt is, azt is.

Paradoxon.

Hadvezérének lenni minden *elfeledettségnek*. Appellálni mindarra, ami kihullt az emberek emlékezetéből. Elén járni végtelen szomoru, nagyon keserű, csupa méreg, könny — mert az ember a kellemetlen élményeit igyekszik leghamarább kivetni az emlékezetből — születésükben halálraitélt jelentéktelenségeknek, egyetlen látható katonájaként vezérkedni egy láthatatlan hadseregben. Harcolni minden idők minden emberének minden elfeledett sejtéséért, vágyaért, érzéséért, tettéért, életéért, ezáltal kimélyíteni az emberiség életét egy ásónyommal s közben prófétálni azt az irracionális bolondságot, hogy alatta még mindig van egy ásónyomni s az alatt ujak, egész a végtelenségig, a Kezdetig, az első ember életének első percéig.

Röptében.

Vannak emberek, kik életükkel is kis betűvel írják az Istent s nagy betűvel az én t.

*

Az emberek ma is sokszor összeteszik a két kezüket, nem azért, hogy imádkozzanak, hanem — hogy semmit se csináljanak. A „far niente“ iratlan törvényének a régieknél betűrágóbb modern farizusai.

*

A plátói szerelmi 1926. évi magyar nyelven: szerelmi bicsérdismus.

~~~~~

Irodalom és kritika.

Március 15-ről.

Méltóan az 1848 márc. 15-höz ünnepelte meg a Főiskola tanárikara és ifjúsága ma is a márc. 15-ét. Nem azért, mert ez tradíció, vagy mert megérdemlik azok a gigászok, ember-óriások, roppant héroszok, akik ezelőtt 78 esztendővel márc. 15 két „magyar feltámadást“ teremtettek, — hanem azért, mert nagyon fáj a lelkünk, amikor *ma* a mi szomorú magyar sorsunkban, az *Ő* fájaldalmukra is ismerünk. Mi vagyunk a „rabok“, mi vagyunk a megláncolt „kezek“... De mi vagyunk a millió — meg — millió akarás, a rendithetetlen hit, az új, nagy feltámadás... Magyar feltámadás!... Ezt vártuk, ezért ünnepeltünk ma is... de csak nem jött meg.

Az ünneplések a városi templomban kezdődtek, ahol a főiskola széniora, *Újszászy Kálmán* tartott a nagy naphoz méltó, lélekből fakadó és könnyekig megható hálaadó istentiszteletet.

A Főiskola nagy ünnepélye, a tanári karnak és az egész ifjúságnak a közreműködésével délután 3 órakor kezdődött. Sárospatak társadalmának ünneplő közönsége zsufolásig töltötte meg a főiskolai Mudrány termet, ahol az ünnepség lefolyt. Az első programszám

Kölcsey—Erkel: Himnusza volt. Énekelte a főiskolai énekkar Kovács Béla főiskolai ének- és zenetanár vezetésével. Utána az ünnepély legfényesebb pontja — *Elekes Imre* főgimn. tanár ünnepi beszéde — következett. A nagy tudású tanár historiai élelátással hatalmas perspektívát nyújtott a 15-ke előtti és utáni eseményekről. Az események középpontjában a 15-két részletesen méltatja. Hangsúlyozza a 12 pontban foglalt kívánságok jelentőségét. Példát állított az ifjúság elé a *márciusi ifjúság* dicső nagyságában. A hazafias érzésben, de főképp gondolatokban rendkívül gazdag beszédét a magyar hitvallással fejezi be. A beszéd nyomán támadt hangulatnak méltó folytatása volt a kis Novák Pista II. g. o. t. kuruc-nótás szereplése. A kellemes, közvetlen hangú gyerek dalait valósággal tapsvihar követte, melynek jó része H. Bathó János nyug. akad. ének- és zene tanárnak szólt, aki a félig felhúzott függöny megett kísérté harmoniumon az éneket. Utánna Misley József rendkívül eleven kidolgozású „Talpra magyar“-ja, majd a főiskolai énekkar magyar dalai gyönyörködtették a közönséget. Ezután Szigethy „Március 15.“ című költeményét szavallta Nemcsik Endre mesteri kidolgozással, régi sikereihez méltóan. Nem kevesebb elismerés és tetszést aratott a fiatal poéta Mauks László pályanyertes ódájának tűzes és lelkes előadásával. A nagyszabású ünnepély befejezésül a „Szózat“ akkordjai zúgtak fel a főiskolai énekkar interpretálásában. Az énekkari számoknál nagy elismerést és érdemet váltott ki Kovács Béla főisk. ének- és zenetanár, Nagy József énekkari elnök lelkes és odadó fáradozása.

Este az ifjúság fél 9 órai kezdettel táncestélyt rendezett, melynek éjféλι szünetét tombola töltötte ki, az ajándék tárgyakat a közönség nagy lelküése hozta össze; melyért ez alkalommal is hálás köszönetét tolmácsolja a bizottság. A táncos jókedvet és vidám hangulatot a kedves, kedélyes és szép lányok egészen reggelig birták tartani, akik közül nehánynak a nevét is sikerült följegyeznünk:

Rácz Évike, Zeles Ica, Maller Irénke, Köröskényi Irénke, Szük Melánia, Korláth Klára, Rohoska Titi, Kiss Klára, Hódy Eta és Loli, Balsay Irénke, Lengyel Jolán, Horkay Panni, H. Balogh Klári, Priscsák Olga és Ada, Harsághy Olga, Némegy Irén és Joli, Kőszeghy Ica, Kovács Terike, Erdélyi Mária, Borsányi Ica és Eta, Farkas Gizi, Mauricz Ili és Annus, Makk Vali, Nyíri Margit, Gács Margit, Szathmáry Mancsi, Rozsonday Ilonka és Annus, Sviatkó Böske, Nádaskay Jolán.

Uriasszonyok: Dr. Rácz Lajosné, Dr. Mátyás Ernőné, Harsányi Istvánné, Maller Sándorné, Zelles Lajosné, Jármay Lászlóné, Köröskényi Istvánné, Dávid Zoltánné, Hallgató Sándorné, Korláth Györgyné, Balsay Bertalánné, Horkay Barnáné, Balogh Béláné, Igaz Bertalánné, Priscsák Adolfné, Nagy Lászlóné, Borsányi Lászlóné, Farkas Ferencné, Mauricz Árpádné, Rozsonday Gyuláné, Sviatkó Jánosné, Czerniczky N.-né, Kőszeghy Jánosné, Goócs Istvánné, Nyíri Istvánné, Szathmáry Istvánné, Kovács Pálné.

B. Z.

Kemény György: Vas András. (Verses mese a vándormadarokról, tizenkét részben. Detroit. 1923. 8. r. 188 oldal)

A csikós szereti a számadó juhász leányát, aki miatt összeütközésbe kerül a földesurral s hogy elvehesse szive választottját, más határba költözik, ahonnan pedig kiveti az élet idegen világba „Nagy-Ámérikába.“

Ime milyen egyszerű ez a mese, sok százezer szívüinktől szakadt magyar élet meséje, de a mesébe bele van szöve egy tiszta, szép parasztszerelem minden fehérsége, meg ami előttünk mindennél drágább, idegenbeszakadt magyarok fájó hazagondolása. Könnyfátyolos szemek néznek e könyv lapjain keresztül

„Messzi, messzi távol felhők tengerin tul,
Honnan a napocska reggel utnak indul“

és ebbe a könnyes nézésbe beleszövődnek a ringó délibábok, hosszúnyaku gémeskutak, muskátlis ablakok, meg akácos faluk; előfolydogál lassan a szőke Tisza is és gulyakolompolás is hallatszik, estéli harangszó is kondul, sőt a csend is érződik, amint a harangkondulás után ráteríti subáját a földre. Az emlék álomországszerű fényességében él a kivándorló előtt az óhaza földje, ahol váltig visszavárják

Mint a fészket őrző kis madár a párját,
A buzakalászok, a szőlőgerezdek,
Falu végén meg a fejfák és kereszték.“

De amikor a kivándorolt magyarság lelkét hazafelé fordítja ez a könyv, ugyanakkor el éri azt a másik célját is, amit az előhangban így fejez ki:

„Jussanak eszedbe vándorutra tértek,
A kik jóban rosszban, mégis csak testvérek.“

Nos igen, eszünkbe jutnak és ezzel együtt szerepfordulás is történik, mert a mi emlékezésünkkel 10 millió négy felé szakadt magyar siratja a fajtájának egy tizedét, akik nem jöhetnek többé ide, akáclombos, vadvirágos temetőbe megpihenni, mert Európa Kánaánjának becézett földünk nem volt elegendő 10 millió helyett 11 millió magyar eltartására.

Egy szépirodalmi könyv, akkor felel meg rendeltetésének, ha amellet, hogy gyönyörködtet, gondolatokat is ébreszt. Kemény György könyve mind a két követelménynek megfelel. Meséje egy magyar típus története, tehát már ezért is kell, hogy érdekes legyen; a mese köré fonódó epizódok pedig csak színesebbé és gazdagabbá teszik ezt az idegenben is csodálatos tiszta magyarsággal, hogy ne mondjam, aranyjánosi nyelven megírt, amerikai magyarnak mondott, de izigvérig magyar époszt. Másfelől az is igaz, hogy az olvasása nyomán felfakadó gondolatok olyan mélyen odanyulnak a magyar lelki ismeretünk mélyébe, hogy nyomába felszakadnak azok a magyar sebeink, amelyekről keveset tudunk, vagy akarunk beszélni.

Írója nagyszerűen ismeri a magyar embert, ugyis mint a puszták fiát, ugyis mint a földbe szerelmes parasztot és ugyis, mint Amerika lázas kulturájától átformált ipari munkást. Vas András alakja jól átgondolt egyesítése ennek a három típusnak.

Az egész könyvért köszönet a szerzőnek. A komolyan olvasó magyar közönségnek a figyelmébe ajánljuk. *U. K.*

Kájel Endre : A Falu politikája. (Tahitótfalu 1926. kis 4°)

60 oldalas füzetet adott ki a szerző ezzel a címmel és ebben a 60 oldalban megtaláljuk mindazt, amit a magyar falu életéről, küzdelmeiről, fejlődéséről, mostani helyzetéről tudnunk kell. A füzetet úgy jellemeztetjük, ahogy a szerző mondja egy helyen, hogy a *célja a tanítás*. És csakugyan tanítani akar minden sorával. Tanítani akar akkor, amikor tiszta népies stílusban elénk tárja a magyar falu 200 éves fejlődését az urbéres, zsellér viszonyokat egész a jelenkorig, hogy aztán rámutasson azokra a bajokra, amelyek a mai falu életét sorvasztják. Legfontosabb része a könyvecskének, az, ami a mostani gazdasági életnek is legnagyobb kérdése a *földkérdés*. Nem hangzatos földosztásról beszél, hanem alaposan tárgyalja a földrendezést. Meglátjuk, hogy van földünk erre nagyon is sok, csak ügyesen kell építeni a puszták helyébe, a hol a földmivelő elem, de még a tisztviselők nagy része is el tud helyezkedni. Ettől a földkérdéstől teszi függővé az egyke kérdését is, ami talán egy kicsit túlzott állítás, ha meggondoljuk, hogy gazdag vidéken is épen úgy pusztít ez a veszedelem. Az elővétel jogának biztosítását az államtól várja.

Érdekesek az adóról, iskoláról, a falu tisztviselőiről való nézetei. Legyenek ezek a falué, rendelkezék a falu velők, szolgálják a falu ügyét, de mindezt egységes határozott, összefogott politika útján.

Politikája a 48 as kiscgazda párt és Nagyatádi Szabó István politikája: Összefogni a kiscgazda és városi hivatalnok osztálynak! A nagyvárosok munkásságának helyzetével nem foglalkozik, a falu által látja megoldva a nyomor kérdését.

Mi nem politizálhatunk, de feltétlen hódolattal és elismeréssel kell meghajlanunk az előtt a mozgalom előtt, amely a mai széthúzó világban a magyar fajnak épen legértékesebb elemét akarja a falu érdekében szervezni. Megkapó az a meleg hang, amellyel szól a földmunkásoknak elhanyagolt helyzetéről. Első sorban falusiaknak ír, őket akarja felvilágosítani a jelszavas agitációs politikával szemben.

Érdekes, hogy a füzetet Veszprém, Somogy és Pest megyék kiscgazdái nagyrészt maguk terjesztik. Mi is ajánljuk Olvasóinknak, mert a falu dolga az egész országnak s a falu politikája a Csonkahaha jövője. *B. K.*

Lelkem hárfáján.

Miskolc 1925, 8° 920 oldal.

Balázs Győző könyve. Balázs Győzöt már jól ismerjük egyes költeményei alapján s nagy örömmel vettük ezt a csinos kiállítású s tiszta, gazdag költői lélekről tanuskodó könyveskét. Balázs Győző elsősorban s úgyszólván csak lírikus, mert még leíró versei is, ámbár ilyenek csak kis számmal vannak, a legtisztább lira. Az ő lirája szalónok számára való, subjektív s különösen hangulatos lira. A „Lelkem hárfáján“ valódi tükre az író lelkének, mely minden tárgyat magán keresztülszűrve vetit ki magából. A legtöbb költeményben a „lelkek jogát“ hirdető költő szólal meg, kinek nem a dicsőség, a hirnév a célja. Az jutalma nem ez, hanem:

sírók mosolya,
kikhez az élet mostoha.

Balázs Győző az álmok dalosa, a dalok dallója, szegények kincse, megsebzett szívek lanthegedőse. S valóban, minden veszélyben szeretne vigasztalni, fölemelni, Istenhez, Jézushoz vezetni. Isten s a túlvilági élet boldogsága utáúi vágyának sok őszinte sorban ad kifejezést. Különösen kedveli a tiszta, szenytelen lánylelket. A fehér leányszobákhoz így szól:

legényszobáknak bűnös éltiért:
tisztasággal váltságot te adj.

Balázs Győzőnek minden mondanivalója valami nagyon közvetlen, behizelgő formába van öntve. Erőltetésnek, vigyszerűskedésnek semmi nyoma nincs nála. Mindent a legegyszerűbb keretben s a lehető legmelegebb hangon tud elének állítani s éppen ebben rejlik legnagyobb ereje.

Egy álmodozó, magasabb, tisztább régiókba vágyó, békéért, Istenben való boldogságért esdő mimóza lélek fenlángjai ezek a kedves versek, melyeknek szerzőjét örömmel üdvözöljük jelentősebb lírikusaink örvendétesen növekvő csoportjában. *H. I.*

Dr. Hegyaljai Kiss Géza: Monok története.

Sárospatak, Főiskolai könyvnyomda 1926. 54. o. — Örömmel üdvözöljük e kis monographiát, amelyik egy régi, gazdag múltú hegyaljai község emlékeit menti meg az elmúlástól. Könnyen áttekinthető elrendezésben beszél: I. Monok kéről, ahol szemléletes beállításban rajzolja meg a Hegyaljától kszorúzott falú fekvését. Monokot templomos községnek nevezi, mert a lakosság számához képest sok temploma van. „Mégis az a legszebb, hogy mindig telve vannak. Hajnalon-estén, télen és nyáron temploma, zsolozsmás, fohászos szívek keresik az imádság házának mennyei cseddességét“, mert „legdicséretesebb sajátága a monokiaknak a munka mellett a komoly vallásosság és felekezetek közti csendes békesség.“ Jól esik az ilyen komoly bizonyágtétel! Az igaz vallásosság és a szorgalmas munka

egymást szentelik meg. Az igaz vallásosság kötelez a szorgalmas munkára. A szorgalmas, lelkiismeretes munka beszélő bizonyossága az élő vallásosságnak. Feltárul előttünk Monok multja (II.), amelyik történelmileg igazolhatóan Árpád korába nyulik vissza. Régi daliák jelennek meg előttünk Monok földes urai között (III.). Ezután foglalkozik a monoki róm. kath. egyházzal, 1730 tól közölve a plebánusok névsorát (IV.) és a monoki ref. egyházzal (V.). A ref. egyház megalakulása 1540 tájára tehető, lelkészeinek névsorát 1794-től közli, amikor az új templom felépült s újra lelkészt kapott. A monoki ref. egyház története képe oly sok ref. egyház történetének: virágzóan megindul, de a virágot erős kezek hamar leszorítják: templomát elveszik, papját elűzik, ettől kezdve senyved, pusztul s mikor új életre kelhet a régi juhoknak alig van meg ötöde, hatoda. Az utolsó részben (VI.) jelenéről s jövőjéről beszél Monoknak s felemeli szavát a jövő fejlődés érdekében: vasutat Monoknak! Eszménye a Harangodi Villanyos Vasut, amelyik a Harangod gazdag vidékének bekapcsolódását a kereskedelembe lehetővé tenné.

H. L.

A Közlöny, A magyar ref. theol. ifj. hivatalos lapja márc.—ápr. öszszevont száma az eddigiéknél is gazdagabb tartalommal jelent meg. Közéleti nagyságainknak a theologusok jövő hivatásáról való nézeteit és a theológiai akadémiai tanároknak, a theológus kérdésekről alkotott véleményét adja nagyon érdekes riport alakjában. Szépirodalmi aktuális cikkek, kritikai, irodalmi szemle és hírek teszik gazdaggá a lapot. Olvasóink szíves figyelmét hívjuk fel rá.

Új élet címen új ifjúsági lapot ad ki a Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége *Bodor György* szerkesztésében. Tulajdonképpen nem is új lap, mert egy évi szünetelés után folytatja ott, ahol elhagyta a IV. évfolyamnál. 1. számának cikkei, mely már 15 én jelent meg Nagy Emil, Dr Okulicsányi László, Bodor György, Breznai Gróh István irták, azonkívül az ifjúsági élet ügyeivel foglalkozik. Örömmel üdvözljük mi is és sok sikert, áldást kívánnunk életére és a magyar diákság közt végzendő munkájára

~~~~~

Diákadomák.

Középiskolákban nem ritka a szójátékos tanár. Egy két megnyilatkozása:

Egy katonadiákját kinek mellén több vitézségi érem csörgött, a következőképen feddi: Ugy látom, kívül sok a dekoráció, de belül nincs egy deka ráció.

Persze kész préda volt neki egyik hanyag diáknak a neve, amit sietett is az első adandó alkalommal felhasználni:

Nagy Zoltán, maga nagyzol tán?

* * *

Gerőnk hazai csomagja jött, tele sonkával s más földi gyönyörűségekkel. Maga beevett, senkit meg nem kínált, a maradékokat gondosan berakta az ablak közé.

Ez az akadémistához és a tűzoltóegylet segédcsovezetőjében egyáltalában nem illő szükkeblőség bosszura ingerelte a barátokat, mint még növelt a szük vacsora után borozgatásban bennük elhatalmasodott éhség. Tettek mezejére lépve míg Gerő az igazak álmát aludta, befeszítették az egyik ablaktáblát, kivittek minden kivihetőt, a sok zsiros papirost pedig az ablakközt meggyújtották, az ablakot rémesen megverték, s tűz van, tűz van kiáltásokkal elszáguldottak.

Gerő felriadva rettenve látta, hogy épp ablaka irányában irtózatossá lángjai nyalódossák az eget, mint az egylet kötelességtudó, s. csövezetője uniformisba vágta magát, s baltát ragadva elszántan kirohant, merre is az a tűz, de haj! az ablakban már csak a zsiros papir pernyéje füstölgött. Bár Gerő kebelében, amint lassan megértette a történeteket a harag egész tűzvészre lángolt fel.

Senex.

Hirek.

Közlönyünk mostani példányában márc.—ápril. számunkat veszik Olvasóink. Mi pontos időben szeretnénk volna számainkat külön megjelentetni, de a nyomda átalakítása miatt voltunk kénytelenek kettős számot kiadni.

Elekcio—Vakacio. A Rákóczi ünnepély napjának délutánján, márc. 27-én folyt le a karácsonyinál nem kisebb izgalom közben. Ez alkalommal *Benke Kálmán*, mint első diák kiáltotta bele a rettenetes sűrűségű szivarfüstbe szíve választottjának Putnok—Velezd—Hét—Dubicsánnak nevét. A legátusok nagy többsége Csonkamagyarországra jött ünnepre, csak kis százalék ment a Felvidékre, a magyar pénz jobb helyzete miatt. Elekcio után kezdődött a vakacio, amely április 12-én ért véget.

Ünnepélyeink. *Március 15.* Egy kicsit megkésve adunk hírt márc. 15-iki ünnepélyünkről. Régi szo-

kásunkhoz híven minden ifjúsági egyesület külön áldozott az előző napokon a nemzet újjászületése napjának. Így a Hittanhallgatók-Egylete, Erdélyi Önképzőkör, I. Rákóczy György-Egylet, melyek mindenike külön-külön kis ünnepély volt. — Itt kell megemlítenünk, hogy 14-én a Kórus az újhelyi Leányegylet ünnepélyén vendégszerepelt, ahol a Kórus énekszámain kívül Gaál László imája, Szabó Zoltán ünnepi beszéde, Farkas Andor és Nemcsik Endre szavalata s Novák Pista szólóéneke szerepelt. Kedves szeretetvendégség fejezte be az ünnepélyt. Főiskolánk hivatalos ünnepélyének és táncmulatságának

leírását kritika-rovatunkban találja olvasónk. — A. II. *Rákóczy Ferenc emlékünnepe*ly nemcsak 27-én kezdődött, mert már előző este megharsantak a kuruc tárogatók a ref. templom tornyából és a remek holdvilágos estében szálltak a szebbnél-szebb szomorú kuruc dalok. Éreztették velünk, hogy felülről jövő üzenetet hoznak a mai „völgyben ülő” korunknak. — Másnap, 27-én, a gyönyörűen feldiszitett várudvarban elhelyezkedtek az iskolák és testületek tagjai. Tíz óra után a tűzoltók és cserkészek sorfala között vonult be a küldöttség, kik között ott láttuk Szirmay tábornokot is. A hatalmas ünnepélyt a Főiskolai Kórusal egyesített 200 tagú dalárda nyitotta meg a Magyar Hiszekegy éneklésével. Utána Fehér István tan.-képzőint. növendék szavalta Lampért Gézának Rákóczi népe c. költeményét ifjúi tüzzel és erővel. Az ünnepély középpontját *Csontos József* főgimn. igazgató hatalmas ünnepi beszéde képezte, aki hatalmas tudással és mindvégig érdeklődést keltő szónoki előadással tárta fel a történelemnek való igaz fájdalmait, és nyújtott vigasztalást Rákóczy lelkéből. Nemcsik Endre teológus a tőle megszokott mély átérzéssel és magával ragadó erővel adta elő Sajó Sándornak ez alkalomra írt Rákóczi c. költeményét. Az egyesített énekkarok hatalmas interpretálással énekeltek „Hej Rákóczi, Bercsényi“-t. Mintha csak a mi korunkból szólt volna:

Szegény magyar nép,
Mikor lesz már ép?

A Move elnökének üzenetét Petróczy István tolmácsolta, majd a

toronyból tárogató sirt fel és hangzott messze-messze, Rákóczi földjén és belecsapott a szívekbe a Késmárk felett fütyülő széllel búcsúzó magyarok szíve fájdalma. Bajusz József árvaszéki elnök szavalta nagy hatással atyjának: Rákóczy Ferenc szabadulásáról írott költeményét. A Hymnusz eléneklése zárta be a gyönyörű és impozáns ünnepélyt. Ünnepély után a vitézi rend tagjai, a levétek, Főiskola cserkészei, tűzoltók, diákok stb. vonultak el a tábornok előtt. Ünnepély után a Főiskola Mudrány-termében volt 250 teritékes hatalmas bankett, amely az ünnepélyt bekoronázta. Idegenek talán nem sokat mond ez a felsorolás, talán még akkor sem, ha hozzátesszük, hogy kb. 6.000 ember jelenlétében folyt le az ünnepély, de aki ott volt Patakon, a Rákóczi várban, azok közt a falak között, ahol otthon volt Rákóczy lelke, annak a lelkében kitörülhetetlen nyomokat hagyott az ünnepély.

Személyi hírek. *Nagy Béla* theol. tanár egészségének helyreállítása végett ápr. és május hónapokra szabadságot kapott Reménykedve várjuk, hogy friss erővel folytathassa tanári munkáját. — *Benke József* hejőpapii lelkész, nemrég végzett vándiákunk, aki középiskoláit a hajdúböszörményi Kálvineumban végezte, hála-lája jeléül lelkészi fizetésének 5⁰/₁₀-át egész életén át felajánlotta a Kálvineumi Árvaház javára. A nemes tett magát dicséri. — *Zsirus József* lapunk volt felelős-szerkesztője meghívást kapott Amerikába lelkészi állásra, amit azonban nem fogadott el. Május 1 től Putnokon lesz állami hitoktató. — Ugyancsak Putnokon

lesz s.-lelkész *Németh Károly*, aki eddig Hét ben volt. — *Nagy Sándor* t Disznóshorvátrol Nagyvizsnyóra helyezték át.

Bernát Aladár Zemplénmegye alispánja, főiskolánk igazgatótanácsosa elhunyt felesége emlékére 10 millió koronát adott a sátoraljai helyi népkonyhának, 10 milliót az újhelyi nőegyletnek és 5 milliót főiskolánknak.

Harsányi István theol tanár ápr. 10-én nagyhatású előadást tartott a Magyar Irodalomtörténeti Társaságban Budapesten A főiskola könyvtárában levő és eddig ismeretlen Ráday kodexet ismertette, majd Apáczai enciklopédiájáról tartott előadást.

A főiskolai igazgató-tanács márc. 4-én tartott gyűlést. A hatalmas tárgysorozatból érdeklődésünket hívta ki a jegyzőinternátus átvételének ügye, melyre vonatkozólag a köziskolai szék fog tovább tárgyalni. Az ifjúság közös óhájának tett eleget az igazg.-tanács, mikor az iskolakert melletti területet sport-telep céljaira átengedte. Érdekes volt itt hallanunk, hogy Magyarországon *Főiskolánk volt az első, mely a szellemi és testi párhuzamos nevelést* már a XVIII. században sürgette.

A tanítóképző-intézet, az Alma Mater testéről leszakadt gyermek nem térhetett meg ez évben sem. Vártuk vártuk már igen régen s azt hittük, most már itt az alkalom, hogy a mienk lesz újra, de annál jobban fáj a szívünk, mikor meghallottuk, hogy a Miskolcon, márc. 18-án tartott egyh.-kerületi gyűlés nem vette át. Ha az okokat keresnénk, még jobban és fájóbban tünnek szemünkbe gyengeségünk és szegénységünk

és a jogakadémiával együtt pusztuló tagot látnánk benne. Megmaradt az államénak, de a Főiskola és az egyház számára elveszett. A döntés ugyan még nem végleges, de félünk, hogy a végleges határozat már csak a hidat égeti fel mögötte, vagy a lélekarangot húzza számára.

Mementő. Kókai Kun Dánielné, szül. Inczedy Mária, 61 éves korában meghalt. A Főiskolával a legszorosabb összeköttetésben élt családnak volt a tagja. a régi világból való nagyasszony. Teme-tése 18-án volt a Kórus részvé-telével.

Eltávozott kedves barátunknak, *Bartalos Pistának* verseit pünköstre kiadja a Hittanhallgatók Egylete. A 40 oldalas füzet élénk fogja tární közöttünk élt barátunk mély érzésű, sokat szenvedett ifjú életét. A könyv ára 10.000 K lesz.

A Comeniusz-könyvek sorsa. Hirt adtunk annak idején arról, hogy a csehok Comeniusznak 4 kézíratos könyvét, amelyek Comeniusz pataki tanársága óta voltak a főiskolai könyvtár tulajdonában, elkérték lemásolni, de még nem adták vissza. Most Dr. Korláth Endre, felvidéki képviselő interpellálására és mások közbenjárására a Cseh Tudományos Akadémia a könyveket visszaadja. Értesülésünk szerint már a külügyminiszteriumnál vannak a könyvek s így a sok hányattatás után visszakerülnek jogos tulajdonosukhoz, a pataki iskolához, ahol születtek. Felsőhajthatunk hozzá: Ad multos annos!

A „Turistaság” — Patakról. A nyár folyamán turisták jártak Patakon, akiket a Főiskola és a

Rákóczi-vár megtekintése után a Főiskola látott vendégül. Most a 'Turistaság' c. folyóiratban nagyon kedves meleg hangon emlékeznek Patakról és köszönik a Főiskolának minden vendégbarátságát.

József-nap. Meglepő kedves ünneplésben részesítette a Főiskolai Kórus márc. 18-án a József-nap előestéjén *Dr. Trócsányi József* akad. tanárt és *Csontos József* gimn. igazgatót. A Kórus lampionokkal vonult fel és kedves üdvözlő dalokkal adott kifejezést jókívánatainak. Az ünnepeltek meleg szavakkal mondtak köszönetet a Kórus tagjainak. — Meleg és közvetlen volt az az alkalom is, mikor névnapja alkalmával szeretett elnökét, *Nagy Józsefet* ünnepelte a Kórus, átnyújtva neki ragaszkodásának és hálájának jelül a Kórus emléktárgyát, a díszes arany pecsétgyűrűt. Kifejezése volt ez annak a haladásnak, amelyet a Kórus ez éven tett elnöke vezetésével.

A debreceni tornász bajnoki versenyen a pataki gimn. Rákóczi Torna Egylet a negyedik díjat nyerte. Örölnünk kell ennek az eredménynek is, hogy a teljesen kezdő csapat kerületi versenyen is megállotta a helyét. Illesse elismerés a vezetőket!

A husvéti legációk összes jövedelme körülbelül 200 milliót tett ki.

Az egyletekben meglehetősen élénk élet van. A *Hittanhallgatók-Egylete* rendezésében lefolyt Mekdész konferencia lefolyását lapunk más helyén találja olvasónk. Második

félévre pályatételeket tűzött ki az Egylet, melyek eredményét annak idejében közöljük. Legfontosabb esemény lesz azonban az év végén Patakon tartandó teológus konferencia, amikor is *Nagygyarország 5. teológiájának* tagjai fogják szellemi erejüket összemérni Patakon. Nagy várakozásokkal nézünk elébe.

A főiskolai kórus ez évben is megtartja évi szokásos nagy hangversenyét áldozócsüdtörtökön, május 13-án. Ez alkalommal legnagyobb sajnálatunkra nem ölelkezhetünk össze testvértünkkel, a Debreceni Egyetemi kántussal, mint eddig szokásban volt mert, minden erőnket lefoglalja a nyári nagy pataki országos teológus konferencia és balatoni kórus-körút: Ezen a hangversenyen fogja a kórus gyönyörködtetni közönségét azokkal a darabokkal, amelyekkel balatoni körutjára indul, valamint évi legszebb dalaiból fog csokrot gyűjteni közönségének.

A Kálvin János-Egylet utóbbi gyűléseinek kedves műsorából kiemelkedik *Dr. Mátvás Ernő* előadása Jézus pedagógiájáról és *Somody József* felolvasása a lelkes és tanító közegészségügyi szerepléséről.

A Sportegylet ügye A kultusz-miniszterium kiküldötte, Dr. Pajor Jenő ápril. 15-én főiskolánkban volt s övele együtt Főiskolánk vezetősége ugyanakkor ki is jelölte a sporttelep helyét. E szerint a hatalmas sporttelep az iskola-kert melletti földeken fog felépülni s annak munkálatait már meg is kezdték. Football, atletikai s 2 teniszpálya lesznek alkatrészei. A konyák máris vígan játszanak az új football pálya helyén.

A 134 Hegyaljai Erő cserkész-csapatnak 40 tagja készül a Nemzeti Nagytáborba. Első alkalom lesz az, hogy ez ország összes csapatai szállnak nemes versenyre egymással.

Legújabb beküldött könyvek.

A Gályarabok emlékünnepén tartott emlékbeszédek, Sárospatak 1926 s Hasting: Mintakép. Szilveszter kiadás 1926. és Böcs ünnepe. Ismertetésüket jövő számunkban hozzuk.

Előzetéseiket beküldték: Kovács László Mhotyka 100.000 K. Szabó István Dayton 60000 K. — Gecsey Mihály Bp., Dr. Fekete Gyula Böcs, Takács Mihály Felsőábrány, Dr. Szánthó Gyula Csoma, Dr. Nagy Péter Veszprém, Bálint Bertalan Szerencs, Dr. Forgon Lajos Bp., Dr. Finkey Ferenc Bp., Farkas István Miskolc, Maklár Papp Miklós Sp., Hallgató Sándor Sp. 50—50.000 K. — Dr. Pallay Sándor Bp., Dr. László Ferenc Bp., Juhász László Putnok, Bodolay István Mezőcsát, Pataky Sándor Kenézlő, Dr. Nagy Béla Bp., Dr. Horváth Zoltán Bp., Gutper István Abaujszántó, Horváthy Gyula, ifj. Csajka Endre. Nagy Béla, Csajka Bözsike, Csontos József, Dr. Mátyás Ernő, Némegy Gyula, Dr. Batta István, Bódy Dénes, Benkő Béla, Mészáros Lajos, Szalay Róbert, Halász Dénes, Marton János, Deák Geyza, Dr. Bálint Zoltán, Kerekes Dezső, Neumann Mór, Fischer Fülöp, Kaczián Gyula, Hódy József, Dr.

Kondor Miksa, Novák Sándor, Pásztor Mariska, Dr. Kantha Sándor, Meczner Béla, Várszély Béla, Lippe Ica, Sebeők József, Tulcsik Ferenc, Merza Pál, Kósa Sándor, Vitek Ferenc, Sviatkó János, Forgács Gyula, Fodor Géza, Dr. Szabó Sándor, id. Szepessy István, Harsányi Gyula, Tatár Lajos, Andor Béla, Pács Vilmos, Priscák Adolfné, Princz Dávid, Blénnessy János, Galgóczy Barna, Zelles Lajos, Dr. Kun Zoltán, Bukoveczky Nándor, Dávid Zoltán, Jármy Lászlóné, Tárcey Sándorné Sárospatak, Kovács Béla Bp. 40—40.000 K. — Nagy Ernő Bp., Dr. Reinhardt Béla Sp., Dr. Panka Károly Bp., Nagy Jolán Miskolc 30—30.000 K. — Németh Károly Hét 25.000 kor. — Zsoldos Benő Bp., Elekes György Bp., Szádvary József Szántó, Molnár Julia Hejőpapi, Igaz József Bhalász, Matuszka Margitka Bp., Br. Vay Elemér Zsolca, Sipos József Túrísvándi, Dr. Lissauer Lajos Bp., Balogh Samu Tállya, Patay Sámuel Pánd, Kocsis Endre Szerencs, Dr. Szádeczky Lajos Bp., Rác Ilonka Bp., Illyés Bertalan Diósgyőrvasgyár, Hodossy Béla, Dr. Kiss Sándor, Dr. Siska István, Szilágyi Benő, Rothbart Márkus, Tatár Miklós, Weinberger Sámuel, Harsányi István, Dr. Benyovszky László, Kovács Böske Sárospatak 20—20.000 K. Köszönettel nyugtazza a kiadóhivatal.

Szerkesztői üzenetek.

G. Gy. Prága. Örülünk, hogy minden számunkat rendesen megkaptad. Halljuk, hogy ott hagyod a vitézi életet? Várunk, addig is levél megy.

B. L. Beregsurány. A mostani számmal mennek a többiek is mind. Kérésére válaszunk a címlapon. Előjegyzést köszönettel vettük jövőre is.

Sz. I. Dayton. Már pedig az úgy van ahogy irtam: a folytatást nem kaptuk meg. Így nem mi vagyunk a hibásak. Leveled végig olvastuk sorba mind. Gratulálunk! De azért memento patriae et ecclesiae! Üdv.

W. U. Nev Canaan. Közlőny ügyekben tessék csak a felelősszerkesztőhöz, vagy a kiadóhivatali főnökhöz fordulni. Más illetékes hatóságunk nincs. Ha egy kicsit elkésve megy is oda, de azért mindig pontosan elküldjük. Kérésére azonban a hiányzó példányokat még egyszer küldjük. A kért cím Zs. J. Putnok Ref. lelkesíti hivatal Gömörmege.

K. E. Balatonendréd. Ismertetését itt hozzuk. A küldött csomagot sajnálatunkra vissza kellett küldeni. A következő könyvet is örömmel várjuk. Szives üdvözléssel.

E. Gy. Budapest. Mindkettőt megkaptuk. Hasznát fogjuk venni a jövőben.

G. N. B. Pácín és O. L. Budapest. Nem minden esetben a kiadóhivatal a hibás. Mi az összes számokat elküldtük. Kérésükre még egyszer küldjük.

Tünődő. Sorsjegye nem nyert, — legalább nálunk.

Kiadja: a főiskolai Ifjusági Egylet.

Kiadóhivatali főnök: Oláh István IV. é. hh.

Nyomatott a ref. főiskola könyvnyomdájában Sárospatakon.

Csicsery József
cserepkályhaüzeme

Sárospatak

mely Zemplénumegyében
a legrégebb és legnagyobb.
Alapított 1902-ben.

Készít a sárospataki legfinomabb tűz-
álló kaolinnól a legújabb modern stil-
ben és kivitelben mindenféle színben
és nagyságban cserepkályhakat, kan-
dallókat és takaréktűzhelyeket. - To-
vábbá ócska kályhajavitások, átra-
kások vidéken is gyorsan és pon-
tosan eszközölnek.

Kályhámért 10 évi jótállást vállalok!
Olcsó árak! Előzékeny kiszolgálás!

A m. kir. Koronaörség szállítója!

Cím:

Csicsery József, kályhás
Sárospatak

Most jelent meg

KÁJEL ENDRE

A

Falu Politikája

című műve. Nékülözhetetlen,
alapos útmutató mindenki szá-
mára, aki nem akar a jelszavas
politikai fogásoknak áldozatul
esni. Olvassa el mindenki, akit
érdekel a magyar falu és föld-
mivélésünk sorsa.

Ára 18.750 korona.

Megrendelhető a szerzőnél:

Balatonendréd (Somogy megye)
és kiadóhivatalunk útján is.

Irodalmi szenzáció!!

Most jelent meg

Komáromi János

PATAKI DIÁKOK

című legújabb és legszebb regénye.

Ára, rendes könyvforgalomban, fűzve 70.000
s díszes vászonkötésben 98.000 K. Akik azonban
a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“-re való hivat-
kozással a „Stádium“ könyvkiadó-vállalatnál
(Budapest, VI. Rózsa-utca 111.) rendelik meg,
fűzve 50.000 és kötve 70.000 koronáért kapják.

**A „Pataki diákok“-nak ott kell lenni minden volt
pataki diák kezében!**

Fodrász-

és borbélymunkák

Sárospatak,

a Patikaközzel szemben.

legpontosabban eszközöletnek

Dobozy István

a diákság felkarolt borbély és fodrász-
mesterének modern műtermében.

Czeisler Izidor divatáruháza **Sárospatak**

Állandó raktár: férfi-, női- és gyermek-
harisnyák, zoknik, sapka, kalap, ernyők,
katonai cikkek, csipkék, rövid-, rőfös-
és kötöttárúk, férfi- és női fehérneműk.

Neumann Mór

Ajánlja dúsan felszerelt
illatszer-,
pipere-,
úri divat- és
szövött-árúit!

Szántó Mór és Társa Utóda

férfi-, fiu- és gyermekruha nagyáruházai és uri divat termei

Főüzlet:

Sátoraljauhely

Fióközlet:

Sárospatak

Az előrehaladott téli időnyre való tekintettel árainkat mélyen
leszállítottuk! Szenzációs olcsó árban eladásra kerülnek: téli
bundák, bőrbekecsek, fekete télikapátók, doublé felöltők stb.

!! Tavaszi divatkülönlegességeink már megérkeztek !!

Tavaszi öltönyök, lusterek, raglánok, divat- és sport-
nadrágok, esőköpenyek, gyermekruhák, gyermekka-
bátok, legújabb divat szerint, meglepő olcsó árakban.

Férfi öltönyök már **500.000 koronától** kaphatók !!

Uri divatujdonságok: ingek, gallérok, nyakkendők,
kalap, sapka stb. szenzációs olcsó árakban!!

Óriási választék!

Legolcsóbb árak!